

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы

**Кыргыз Республикасында
инфляция боюнча баяндама**

2008-жылдын IV чейреги

2009-жылдын февраль айы

Бишкек

Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама

Редакциялык кеңеш:

Төрага: Абдыбалы тегин С.
Кеңештин мүчөлөрү: Цыплакова Л.Н.
Молдоканов Ш.И.
Урустемов С.А.
Исакова Г.А.

Жооптуу катчы: Айдарова А.К.

Басылманын мазмунуна байланыштуу маселелер боюнча:

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкына
Бишкек шаары, Т.Үмөталиев атындагы көчө, 101 дареги боюнча,
(996 312) 66-90-59 телефону,
(996 312) 61-07-30 факсы аркылуу кайрылсаңыздар болот.
Электрондук почта: aaidarova@nbkr.kg

Басылманын таркатылышына байланыштуу суроолор боюнча:

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
Тышкы жана коомдук байланыштар бөлүмүнө
Бишкек шаары, Т.Үмөталиев атындагы көчө, 101
дареги боюнча,
(996 312) 66-90-09 телефону,
(996 312) 61-07-30 факсы аркылуу кайрылсаңыздар болот
Электрондук почта: pr@nbkr.kg
<http://www.nbkr.kg>

Басылма республикадагы жана анын региондорундагы керектөө бааларынын динамикасынын чагылдырылышын жана инфляциянын негизги факторлорун иликтөөлөрдү, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын акча-кредит саясат жагындагы чечимдери жөнүндө маалыматты камтыйт жана анда келерки мезгилге инфляциялык болжолдоолор келтирилет. Чейрек сайын кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланып турат.

Басылманын маалыматтарын жаңыртуунун акыркы күнү: 2009-жылдын 28-февралы.

Уюштуруучу: Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы.

Басылма Кыргыз Республикасынын Юстиция министрлигинде каттоодон өткөрүлгөн, жалпыга маалымдоо каражаттарын каттоо жөнүндө 2001-жылдын 2-ноябрындагы 628-номериндеги күбөлүккө ээ.

“UnitPrint” басма борборунда басууга даярдалды жана басылып чыгарылды.

300 нускада чыгарылат.

© Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, 2009-жыл.

Басылма Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уруксатысыз кайрадан басылып чыгарылууга жана кайсыл формада жана кандай каражаттар аркылуу болбосун таркатылууга тийиш эмес. Басылманы көчүрүп басууда жана которууда «Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама» басылмасына милдеттүү түрдө таянуу зарыл.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын басылмалары

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жылдык отчету

Аталган басылма Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын өткөн жылдын ичинде бүткөргөн иши жөнүндө отчету болуп саналат. Ал республиканын экономикалык өнүгүүсү, Улуттук банктын акча-кредит саясаты жөнүндө кыскача маалыматты, финансылык отчетун, Улуттук банк жөнүндө жалпы маалыматтарды, статистикалык тиркемелерди камтыйт. Кыргыз, орус жана англис тилдеринде басылып чыгарылат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бюллетени

Ай сайын чыгарылуучу маалыматтык басылма Кыргыз Республикасынын негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрү жана экономика секторлору боюнча статистикалык маалыматтарды камтыйт. Ай сайын кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми

Басылма Кыргыз Республикасынын тышкы секторунун өнүгүшүндөгү тенденцияларды жана төлөм теңдеми, тышкы соода, эл аралык камдар, тышкы карыз, эл аралык инвестициялык позициясы боюнча маалыматтарын камтыйт. Басылма чейрек сайын – январь, май, июль жана октябрь айларында кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланып турат.

Банк тутумунун өнүгүү тенденциялары

Кыргыз Республикасынын банк тутумунун өнүгүшүнө финансылык ортомчу катары иликтөөлөрдү жүргүзүү, турукташууга жетишүүдө жана аны колдоп турууда орун алган тоскоолдуктарды, ошондой эле бүтүдөй банк тутумунун турукташуусунун курамдык элементтерине баа берүү аталган басылманын максаты болуп саналат. Басылма жарым жылда бир жолу кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары

Басылма коммерциялык банктарга жана коомчулукка Улуттук банктын иши жөнүндө маалыматтарды берип туруу жана Кыргыз Республикасынын банктык мыйзамдарын пропагандалоо максатында, Улуттук банктын ченемдик актыларын расмий жарыялоого багытталган. Айына бир жолу кыргыз жана орус тилдеринде чыгарылат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын пресс-релизи

Улуттук банктын пресс-релизи жалпыга маалымдоо каражаттары, юридикалык жактар жана жеке адамдар үчүн Улуттук банкка жана банк тутумуна тиешелүү окуялар түрмөгүн жана финансы рыногунда апта ичинде болуп өткөн орчундуу жана башка маалыматтарды камтыйт. Апта сайын кыргыз жана орус тилдеринде жарыяланат.

МАЗМУНУ

1-ГЛАВА. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДАГЫ ЭКОНОМИКАЛЫК АБАЛ	5
1.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногундагы суроо-талап жана сунуш	5
1.1.1. Суроо-талап	5
1.1.2. Сунуш	9
1.2. Акча-кредит чөйрөсүндөгү тенденциялар	11
1.3. Тышкы экономикалык шарттар	16
1.4. Валюта курсу	19
2-ГЛАВА. ИНФЛЯЦИЯ ЖАНА АНЫ ТҮЗҮҮЧҮЛӨР	21
2.1. Түзүүчүлөр жана региондор боюнча керектөө бааларынын индексинин динамикасына анализдөөлөр	21
2.1.1. Азык-түлүк товарлар	21
2.1.2. Азык-түлүккө кирбеген товарлар	23
2.1.3. Кызмат көрсөтүүлөр	24
2.1.3. Региондордогу керектөө бааларынын динамикасы	25
2.2. Базалык инфляция	26
3-ГЛАВА. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫНЫН АКЧА-КРЕДИТ САЯСАТЫ МАСЕЛЕЛЕРИ БОЮНЧА ЧЕЧИМДЕРИ	28
3.1. Улуттук банк Башкармасынын негизги чечимдери	28
3.2. Акча-кредиттик жөнгө салуу комитетинин негизги чечимдери	29
4-ГЛАВА. ИНФЛЯЦИЯ КӨРСӨТКҮЧҮН БОЛЖОЛДООЛОР	31
4.1. 2009-жылдагы инфляциянын негизги факторлорунун динамикасына болжолдоолор ...	31
4.2. 2009-жылга жана 2009-жылдын 1-чейрегине карата инфляциянын прогнозу	32

1-глава. Кыргыз Республикасындагы экономикалык абал

1.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногундагы суроо-талап жана сунуш

1.1.1. Суроо-талап

2008-жылдын төртүнчү чейрегинде ИДПнын көлөмү 2007-жылдын ушул эле мезгилиндегиге салыштырганда, реалдуу мааниде 11,6 пайызга көбөйгөн. Үчүнчү чейрек үчүн чыгашалардын түрлөрү боюнча ИДПнын структурасындагы өзгөрүүлөр¹, ИДПнын өсүшү, биринчи кезекте, үй чарбачылыгынын түпкү керектөөгө кеткен чыгашаларынын көбөйүшүнөн улам келип чыккан ички суроо-талаптын өсүш тенденциясынын уланышы менен шартталгандыгы тууралуу маалымдайт. ИДПнын көлөмү 2008-жылы эсептөө учурунда калктын ар бир адамына 35,1 миң сомду (959 АКШ долларын) түзгөн жана 6,8 пайызга өскөн.

1.1.1-таблица. Чыгашалардын түрү боюнча ИДП

(млн. сом күндөлүк баада)

	2007	2007-ж.				2008-ж.			2008		
		9 айы	I	II	III	IV	9 айы	I	II	III	
Пайдаланылган ИДП	139 749,4	99 784,4	22 241,5	27 626,0	48 686,9	41 195,0	129 390,2	28 143,9	37 192,7	62 299,4	
Түпкү керектөө	166 145,2	104 635,3	29 626,2	34 331,9	53 907,6	48 279,5	149 788,8	40 333,4	48 482,3	62 416,9	
Жекече керектөө	154 582,3	97 952,1	27 830,4	31 596,9	51 393,6	43 761,4	140 296,5	37 791,9	45 046,1	58 937,7	
Үй чарбасы	138 652,0	86 940,8	24 745,0	27 554,7	47 246,0	39 106,3	126 224,9	34 143,1	39 690,1	53 755,3	
ҮЧТКЭУ	2 683,7	2 294,9	584,0	667,8	738,0	693,9	2 818,4	747,9	849,3	1 078,2	
Мамлекеттик мекемелерди	13 246,6	8 716,4	2 501,4	3 374,4	3 409,6	3 961,2	11 253,2	2 900,9	4 506,7	4 104,2	
Жамааттык керектөө	11 562,9	6 683,2	1 795,8	2 735,0	2 514,0	4 518,1	9 492,3	2 541,5	3 436,2	3 479,2	
Дүң топтоо	36 793,5	25 218,3	3 083,3	7 539,0	12 478,5	13 692,7	29 153,9	4 078,5	9 684,2	15 630,9	
Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн таза экспорту	-63 168,0	-30 069,2	-11 260,7	-15 308,7	-17 712,4	-18 886,2	-52 628,3	-17 224,9	-19 929,5	-17 045,3	
Экспорт	62 446,5	54 090,3	13 098,3	14 851,2	19 224,8	15 272,2	69 792,4	15 214,1	23 621,1	28 047,1	
Импорт	-125 614,5	-84 159,5	-24 359,0	-30 159,9	-36 937,2	-34 158,4	-122 420,7	-32 439,0	-43 550,6	-45 092,4	
Статистикалык айырма	-21,3		792,7	1 063,8	13,2	-1 891,0	3 075,8	956,9	-1 044,3	1 296,9	

Булагы УСК

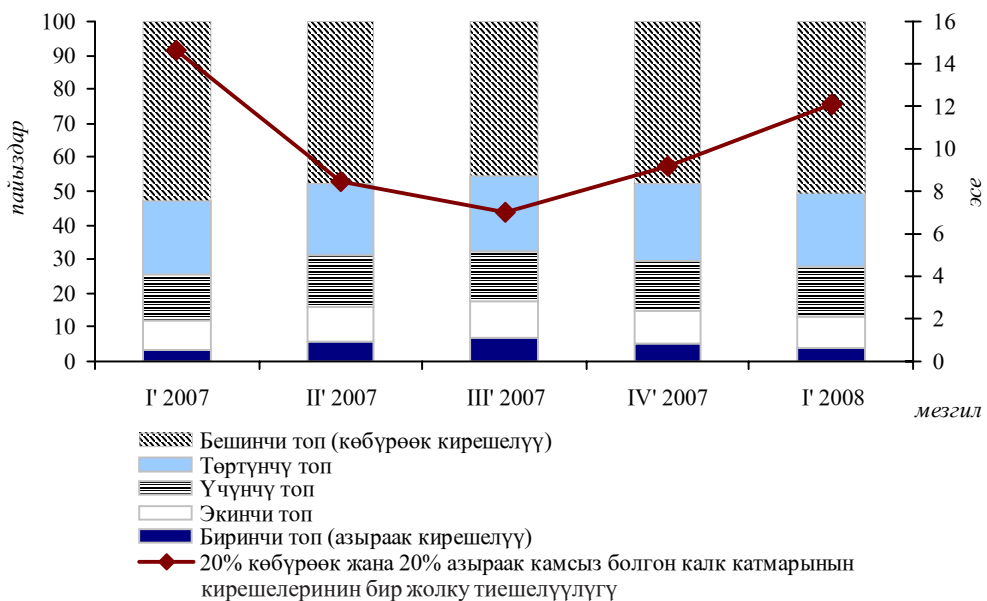
Жеке керектөөнүн көбөйүшү, көбүнчө калктын кирешелеринин өсүш динамикасынын сакталып калышынан улам камсыз кылынган. Бир жумушчунун орточо айлык номиналдык эмгек акысы 2008-жылы (кичи ишканаларды кошпогондо) 5 422,0 сомду түзгөн жана өткөн жылга салыштырганда 36,0 пайызга көбөйгөн, ал эми керектөө бааларынын индексин эсепке алуу менен чегерилген анын реалдуу өсүшү 9,2 пайызды түзгөн. Улуттук банк тарабынан белгиленген валюталардын расмий курсунан алып караганда, орточо айлык эмгек акы, 2008-жылдын январь-декабрь айларында

¹ Мында жана мындан ары текст боюнча: убакыттын бир кыйла мурдагы мезгилдерине карата шилтемелер 2008-жылдын төртүнчү чейреги ичинде маалыматтардын жоктугуна шартталган.

148,3 АКШ долларын түзгөн. Калктын керектөө чыгашаларынын көбөйүшү чекене соода жүгүртүү көлөмүнүн 9,1 пайызга, анын ичинде азык-түлүк жана азык-түлүккө кирбеген товарлар менен чекене сооданын көбөйүүсүнө түрткү берген, алардын сатуу көлөмү 2007-жылга салыштырганда тиешелүүлүгүнө жараша 6,1 жана 12,9 пайызга көбөйүү менен 52,9 пайызды жана чекене сооданын жалпы көлөмүндө тиешелүүлүгүнө жараша 47,1 пайызды түзгөн.

Мында 2008-жылдын биринчи чейреги ичинде үй чарбаларына бөлүп-бөлүп жүргүзүлгөн текшерүүлөрдүн жыйынтыктарына, ошондой эле, калктын жашоо деңгээлинин кыйыр көрсөткүчтөрүнө ылайык, республикада калктын кирешелеринин дифференциациясы жетишээрлик жогору болгон. Акча кирешелеринин жалпы көлөмүн калктын 20 пайыздык топторуна бөлүштүрүү, жогорку кирешелүү топтордун пайдасына түзүлөт. Алып көрсөк, бир кыйла камсыз болгон топтун кирешелеринин үлүшү 2008-жылдын биринчи чейрегинин жыйынтыгы боюнча, өткөн жылдын ушул эле чейрегине салыштырганда 2,4 п.п. төмөндөө менен калктын кирешелеринин жалпы көлөмүнөн 50,4 пайызды түзгөн. Бир кыйла начар камсыз болгон калктын 20 пайызынын кирешелер үлүшү 4,2 пайызды түзүү менен 0,6 п.п. өскөн.

1.1.1-сүрөт. Квинтиль топтору боюнча калктын акчалай кирешелеринин структурасы
(жыл башынан тартып, пайыздар)

Керектөө кредиттеринин өсүшүнүн уланышы да, үй чарба керектөөсүнүн көбөйгөндүгү тууралуу маалымдайт. Коммерциялык банктар тарабынан керектөө максаттарына берилген кредиттердин көлөмү, өткөн жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда, 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде 62,8 пайызга өскөн, мунун натыйжасында, кредиттердин жалпы агымындагы алардын үлүшү 6,4 пайыздан 10,0 пайызга чейин көбөйгөн. Ошондой болсо да, соодага жана ипотекага кредиттер кыскарган. 2008-жылдын

төртүнчү чейрегинде берилген кредиттердин жалпы көлөмү 4,2 пайызга өскөн.

Чет өлкөлөрдөн акча которуулардын түшүшүнүн көбөйүшү да, кирешелердин жана жарандардын жеке керектөөлөрүнүн өсүшүнүн олуттуу фактору болуп саналат. 2008-жылы которуу системасы боюнча жеке жактардын каражаттарынын агылып кирүүсүнүн олуттуу көбөйүшү байкалган. Алып көрсөк, алардын жыл ичиндеги жалпы көлөмү өткөн жылдын ушул эле көрсөткүчүнөн 81,3 пайызга артуу менен (2007-жылы бул көрсөткүч 45,5 пайызды түзгөн) 1 134,3 млн. АКШ долларын түзгөн.

1.1.2-таблица. Жеке адамдардын которуу системасы боюнча которуулары

	2005	2006	2007	2008
Таза агылып кирүүлөр	270,8	429,9	625,6	1 134,3
<u>Агылып кирүүлөр</u>	297,7	469,6	688,2	1 200,8
<i>анын ичинде:</i>	262,8	436,3	648,8	1 135,1
Казакстан	0,2	0,0	7,0	24,3
Россия	262,6	436,2	641,8	1 110,7
Башка өлкөлөр	34,9	33,4	39,4	65,8
<u>Агылып чыгуулар</u>	26,9	39,7	62,6	66,5
<i>анын ичинде:</i>	25,2	38,5	60,2	64,5
Казакстан	0,0	0,0	0,2	2,5
Россия	25,2	38,4	60,0	62,0
Башка өлкөлөр	1,7	1,3	2,5	2,0

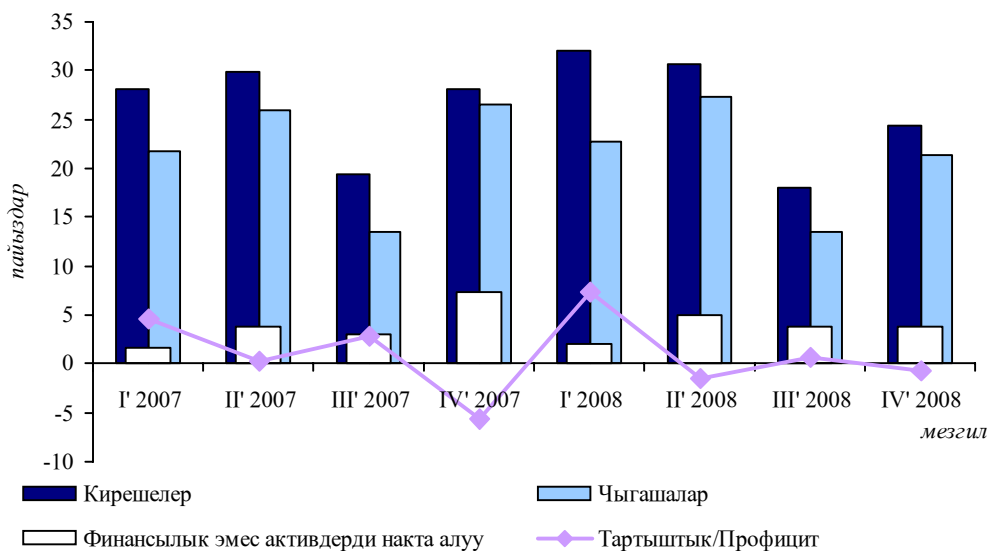
Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин 2008-жылдын жыйынтыгы боюнча маалыматына ылайык, 2008-жылдын төртүнчү чейрегиндеги мамлекеттик бюджеттин чыгашалары 11 444,5 млн. сомду же ИДПга карата 21,3 пайызды түзгөн. Мамлекеттик чыгашалардын олуттуу бөлүгү мурдагыдай эле, чейректин акыркы айында жүзөгө ашырылган.

Бюджеттик чыгашалардын көпчүлүк бөлүгү керектөөгө жана структуралык проблемалардын бар болушу шартында, кыскарууга учурабаган күндөлүк чыгашалардын ордун жабууга багытталуусун улантууда. Алып көрсөк, эмгек акыга жана Кыргыз Республикасынын Социалдык фондуна чегерүүлөр боюнча операциялык иштерге карата мамлекеттик чыгашалардын жалпы көлөмүнөн (2007-жылдын төртүнчү чейрегинде - 29,6 пайыз) кароого алынып жаткан учурда 39,7 пайызды түзгөн. Ошондой эле, чыгашалардын үлүшү 14,4 пайызды түзүү менен (2007-жылдын төртүнчү чейрегинде - 12,7 пайыз) социалдык жөлөк пулдарга жана субсидияларга карата көбөйгөн.

Мамлекеттик бюджеттин жалпы кирешелер жана алынган расмий трансферттери төртүнчү чейректе 13 103,8 млн. сомду же ИДПга карата 24,4 пайызды түзгөн. Өкмөттүн капиталдык чыгашаларын түшүндүргөн финансылык эмес активдерди сатып алууга тиешелүү операциялар боюнча акча каражаттарынын таза агылып чыгуусу 2 012,1 млн. сомду түзгөн.

Өкмөттүн акча каражаттарынын агылып чыгуусу алардын түшүүсүнөн олуттуу артышынын натыйжасында, мамлекеттик бюджет, 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде 352,8 млн. сом тартыштык менен же ИДПга карата 0,7 пайызда түптөлгөн (2007-жылдын төртүнчү чейрегинде тартыштык ИДПга карата 5,7 пайызды түзгөн).

1.1.3- сүрөт. Мамлекеттик бюджеттин аткарылышы
(ИДПга карата пайыздар)

Маалыматтар боюнча дүң топтоо 2008-жылдын үчүнчү чейрегинде 2,6 пайызга өскөн (өткөн чейректе 13,4 пайызга төмөндөө катталган). Мында негизги капиталга инвестициялар 2008-жылы негизинен, тоо-кен казып алуучу өнөр жайларда жана турак-жай курулушунда курулуш ишеринин көлөмүнүн кыскаруусунун натыйжасында 5,6 пайызга төмөндөгөн. Турак-жай курулушу, транспорт жана байланыш тармагы негизги капиталга инвестицияларды салуунун артыкчылыктуу багыттары болуп саналат.

Негизги капиталга инвестицияларды каржылоонун булактары боюнча, 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде, мурдагыдай эле ички каражаттар,

1.1.2-таблица. Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялар

	2007	I	II	III	IV	2008	I	II	III	IV
Бардыгы болуп	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ички инвестициялар	81,6	89,9	85,4	71,0	86,9	66,3	83,4	71,6	59,2	75,3
Республикалык бюджет	8,0	7,8	6,8	11,7	5,6	9,8	4,7	11,5	10,1	13,2
Өзгөчө кырдаалдарга каражаттар	0,7	0,9	0,8	0,6	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Жергиликтүү бюджет	2,3	0,4	2,6	2,2	2,7	1,7	1,7	1,4	1,8	2,0
Ишканалардын, уюмдардын каражаттары	47,8	43,1	45,5	36,8	58,8	25,3	37,6	28,2	20,8	31,8
Банктын кредити	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,6	1,2	0,5	0,3
Калайык калктын каражаттары жана башкалар	23,4	38,5	30,5	20,3	19,9	28,7	38,7	29,4	26,0	28,0
Резиденттин кайрымдуулук жардамы	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Тышкы инвестициялар	18,4	10,1	14,6	29,0	13,1	33,7	16,6	28,4	40,8	24,7
Чет өлкө кредити	11,7	5,9	6,4	16,8	11,0	15,8	5,6	17,4	17,3	11,1
Тике чет өлкө инвестициялары	3,0	2,9	6,4	5,3	-0,4	14,9	10,2	9,5	19,0	3,9
Чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам	3,8	1,3	1,8	6,9	2,5	3,0	0,9	1,5	4,4	9,7

Булагы: УСК, Улуттук банктын эсептоолору

анын ичинде үлүшүнө бардык инвестициялардан 59,8 пайыз туура келген ишканалардын, уюмдардын жана калктын каражаттары үстөмдүк кылышкан. Тышкы булактардагы аманаттардын үлүшү төртүнчү чейректе 24,7 пайызды түзгөн.

1.1.2. Сунуш

2008-жылдын төртүнчү чейрегинде товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоонун чогуу алгандагы жалпы көлөмү соода (ИДПнын жалпы көлөмүнөн 20,8 пайыз), кайра иштетүүчү өнөр жай продукциялары (14,1 пайыз), транспорт жана байланыш тармактары (8,5 пайыз) менен камсыз болгон.

Ушул эле тармактар отчеттук чейрек ичинде жалпы ИДПнын өсүш арымына негизги салым кошушкан.

1.1.3-таблица. ИДПнын өсүшүнө/ төмөндөшүнө иштин өзүнчө түрлөрүнүн салымы (пайыздар)

	2008-жылдагы өсүш арымы					Өсүшкө салым				
	янв.-дек.	I чейрек	II чейрек	III чейрек	IV чейрек	янв.-дек.	I чейрек	II чейрек	III чейрек	IV чейрек
Ички дүң продукт	7,6	6,1	7,9	6,2	11,6	7,6	6,1	7,9	6,2	11,6
Дүң кошулган нарк	7,6	6,1	7,9	6,2	11,5	6,5	5,1	6,6	5,5	10,0
Айыл чарбасы, мергенчилик жана токой чарбасы	0,7	1,7	3,8	1,9	-1,9	0,2	0,3	0,7	0,9	-0,4
Тоо кендерин казып алуу өнөр жайы	6,4	-11,4	12,5	-9,2	28,2	0,0	-0,1	0,1	0,0	0,1
Кайра иштетүүчү өнөр жай	23,6	4,5	13,0	20,9	44,6	2,3	0,5	1,5	1,4	4,7
Э/энергиясын, газды жана сууну өндүрүү жана бөлүштүрүү	-7,5	4,7	-12,5	-7,3	-20,5	-0,2	0,3	-0,3	-0,1	-0,5
Курулуш	-10,8	2,2	9,6	-12,0	9,7	-0,4	0,0	0,3	-0,4	0,4
Соода, ремонт иштери	9,2	5,5	7,8	8,8	12,8	1,7	1,2	1,5	1,2	2,6
Мейманканалар жана ресторандар	13,2	7,8	14,5	10,3	20,4	0,2	0,1	0,2	0,1	0,3
Транспорт жана байланыш	29,7	24,0	26,3	39,6	29,3	2,2	2,3	2,3	2,2	2,1
Финансылык ишкердүүлүк	15,8	15,9	23,6	20,0	15,8	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Кыймылсыз мүлк менен операциялар, ижара	7,8	5,0	5,0	5,0	7,7	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2
Мамлекеттик тескөө	1,9	1,2	0,9	1,0	2,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Билим берүү	1,2	1,5	1,5	0,9	1,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1
Саламаттыкты сактоо жана социалдык кызматтарды сунуштоо	-0,3	-1,0	0,0	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Коммуналдык жана жеке кызматтарды сунуштоо	3,9	4,0	0,3	2,0	4,5	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1
Азык-түлүккө таза салыктар	7,6	6,1	7,9	5,8	11,7	1,0	1,0	1,3	0,6	1,6

Булагы: УСК, Улуттук банктын эсептөөлөрү

Кайра иштетүүчү өнөр-жайда өндүрүштүн өсүшү, көбүнчө, металлургия, даяр металл буюмдарын чыгаруу өндүрүшүндө байкалган.

2008-жылы айыл чарба, мергенчилик жана токой чарба азыктарынын дүң чыгышы 2007-жылга салыштырганда 0,7 пайызга көбөйгөн. Өндүрүүнүн жалпы көлөмүнөн өсүмдүк өстүрүүчүлүктүн үлүшүнө 57 пайыз, мал чарбачылыкка 38,3 пайыз, кызмат көрсөтүүлөргө 1,4 пайыз, мергенчилик жана токой чарбасына 0,1 пайыз туура келет.

Айыл чарбасындагы себилген жердин жалпы аянты өткөн жылдагыга салыштырганда 2,8 пайызга көбөйгөн, бул азык-түлүк коопсуздугунун ички камсыз кылуу муктаждыгына байланыштуу болгон. Дан эгиндерин 8,8 пайызга, жашылчаны 3,1 пайызга, малдын жемин 1,2 пайызга себүү көбөйгөн.

Ошентип, 2008-жыл, тышкы суроо-талаптын өсүшү учурунда, ички тартыштыкты болтурбоо үчүн дан, май азыктарын жана малдын жемин экспорттоого өкмөт тарабынан тыюу салынган чаралар менен мүнөздөлгөн.

2008-жылы малдын жалпы санынын өсүшү жана ошондой эле Кыргызстандын түндүгүндө жана Казакстандын түштүгүндө жаз жана жай айларындагы аба-ырайынын жагымсыз жагдайы, ички рынокто мал жана мал этине болгон баалардын түшүшүнө жана сунуштун кеңейишине шарт түзгөн.

Жыйналган аянтта 1510,9 миң тонна (алгач чыгышталган салмакта), же өткөн жылдын деңгээлине карата 101,3 пайыз дан эгини бастырылган. Республика боюнча дан эгиндери боюнча орточо түшүмдүүлүк, өткөн жылдын тиешелүү күнүнө карата гектарына 24,3 центнерге салыштырганда, бул жылы гектарына 23,2 центнерди түзгөн (алгачкы чыгыштоо салмагында).

Тамеки өндүрүү өткөн жылдын түшүмүнүн көлөмүнө карата 94,4 пайызды түзүү менен 2007-жылга салыштырганда төмөндөгөн. Иштетиле элек пахтаны жыйноо 2007-жылдагы деңгээлде калган. Май азыктарын өндүрүү өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата 88,2 пайызды түзгөн. Картошка өткөн жылдын ушул эле мезгилине караганда 2,8 пайызга азыраак казылып алынган. Отчеттук жылда жемиштин түшүмү өткөн жылга салыштырганда 4,1 пайызга өскөн.

2008-жылдын январь-декабрь айлары ичинде жашылчаларды экспорттук берүүлөр олуттуу өскөн (натуралдык мааниде 2 эсеге, ал эми нарктык мааниде 1,9 пайызга) жана жемиштердин экспорттук берүүлөрү төмөндөгөн (натуралдык мааниде 13,2 пайызга, ал эми нарктык мааниде 18,4 пайызга).

Жумушсуздук деңгээли бир аз төмөндөгөн. Алып көрсөк, Кыргыз Республикасынын Миграция жана жумуштуулук боюнча мамлекеттик комитетинин маалыматы боюнча, жумуш менен камсыз кылуучу мамлекеттик органдарда каттоодо турган, жумуш издеген жумушсуз калктын саны 2008-жылдын ушул эле күнүнө салыштырганда 2009-жылдын 1-январына карата 2,2 пайызга, ал эми жумушсуздардын саны 5,7 пайызга азайган. Катталган жумушсуздук деңгээли калктын экономикалык жигердүүлүгүнөн алганда 2,9 пайызды түзгөн.

1.2. Акча кредит чөйрөсүндөгү тенденциялар

Акча базасы

2008-жылдын 1-январына карата акча базасы номиналдык түрдө 2008-жылдын төртүнчү чейреги үчүн 0,6 пайызга көбөйүү менен 35150,8 млн. сомду түзгөн (2007-жылдын төртүнчү чейрегинде 15,2 пайызга көбөйгөн), ал эми реалдуу мааниде 5,8 пайызга көбөйүүгө каршы (2007-жылдын төртүнчү чейрегинде) 3,1 пайызга азайган.

Өкмөттүк операциялар 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде акча базасын 781,4 млн. сомго көбөйтүү менен акча базасынын операциялар боюнча өзгөрүүсүнө (207,6 млн. сом) негизги таасирин тийгизген; Улуттук банктын операциялары акча базасын 573,8 млн. сомго кыскарткан. Салыштыруу үчүн: 2007-жылдын төртүнчү чейрегинде Өкмөттүк операциялар 3176,4 млн. сом жана Улуттук банктын операциялары 991,9 млн. сом өлчөмүндө акча базасынын көбөйүшүнө таасирин тийгизишкен.

Жүгүртүүдөгү акчалар 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде 0,6 пайызга көбөйгөн жана 2009-жылдын 1-январына карата абал боюнча 30803,3 млн. сомду түзгөн (2007-жылдын ушул эле мезгилинде 13,3 пайызды түзгөн).

Акча базасынын структурасында 2008-жылдын башына салыштырганда жүгүртүүдөгү нак акчалардын үлүшү, 2008-жылдын декабрь айынын акырына карата 87,3 пайыздан 88,9 пайызга чейин көбөйгөн. Улуттук банктагы коммерциялык банктардын эсебиндеги каражат үлүшү тиешелүүлүгүнө жараша 12,7 пайыздан 11,11 пайызга чейин кыскарган.

М2 акча топтому

М2 акча массасы 2009-жылдын 1-январына карата 38209,3 млн. сомду түзгөн. 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде М2 акча топтомунун басандашы 2,8 пайызды түзгөн (2007-жылдын төртүнчү чейрегинде М2 15,4 пайызга көбөйгөн). Отчеттук мезгилде М2 акча топтомунун көлөмүнүн азайышы, банктан тышкары акчалардын 0,4 пайызга өсүшүндө (2007-жылдын төртүнчү чейрегинде өсүш 13,2 пайызды түзгөн), улуттук валютадагы депозиттердин төмөндөшү (2007-жылдын төртүнчү чейрегинде өсүш 23,3 пайызды түзгөн) менен шартталган. Мында өтмө депозиттердин көлөмүнүн төмөндөшү (талап кылганга чейин) 8,5 пайызды түзгөн, ал эми башка депозиттер боюнча (мөөнөттүү) 16,6 пайызга төмөндөө байкалган (2007-жылдын төртүнчү чейрегинде 20,9 пайыз жана тиешелүүлүгүнө жараша 27,2 пайызды түзгөн өсүш байкалган).

М2Х акча топтому

Улуттук валютадагы депозиттерди камтыган М2Х акча массасынын көлөмү, 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде 1,9 пайызга кыскарган жана 2009-жылдын 1-январына карата 48453,2 млн. сомду түзгөн (М2Х 2008-жылдын 1-январына карата 11,6 пайызга көбөйүү менен 43018,0 млн. сом-

ду түзгөн). Нак акчалардын банктан тышкары 0,4 пайызга көбөйүшү шартында, депозиттердин жалпы көлөмүнүн¹ 5,4 пайызга төмөндөшүнүн эсебинен, кеңири мааниде колдонулуучу М2Х акча массасы 2008-жылдын үчүнчү чейрегине салыштырганда, отчеттук мезгил ичинде өзгөргөн. Мында чет өлкө валютасындагы депозиттердин өсүшү байкалган. 2007-жылдын салыштыруу үчүн алынган мезгилинде кеңири мааниде колдонулуучу акча массасы банктан тышкары нак акчалардын 13,2 пайызга жана депозиттердин жалпы көлөмүнүн 9,1 пайызга көбөйүшү эсебинен өскөн, мында чет өлкө валютасындагы депозиттер 1,9 пайызга төмөндөгөн.

Натыйжада, М2Х акча массасынын структурасы 2008-жылдын декабрь айынын акырында, жыл башындагыга салыштырганда төмөнкүдөй өзгөргөн:

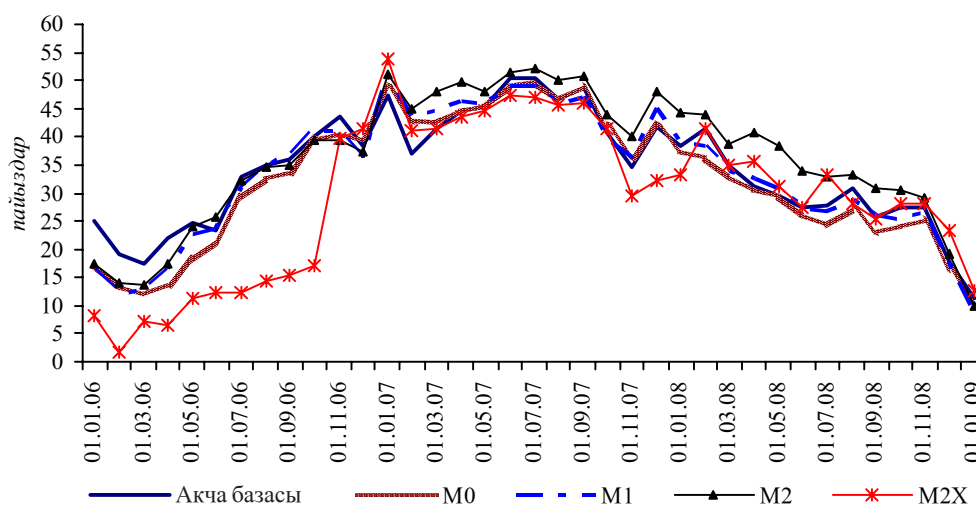
- банктардан тышкаркы нак акчалардын үлүшү - 61,2 пайыздан 61,0 пайызга чейин төмөндөгөн;
- улуттук валютадагы депозиттердин үлүшү - 18,6 пайыздан 18,3 пайызга чейин кыскарган;
- чет өлкө валютасындагы депозиттердин үлүшү -20,2 пайыздан 20,7 пайызга чейин көбөйгөн.

Финансы ортомчулугунун даражасын мүнөздөөчү М2Х кеңири мааниде колдонулуучу акча мультипликатору жыл башына салыштырганда төмөндөгөн жана 2009-жылдын 1-январына карата 1,378 түзгөн (2008-жылдын 1-январына карата 1,362).

М2Х кеңири мааниде колдонулуучу акчаларды жүгүртүү тездиги 2009-жылдын 1-январына карата 4,1 пайызды түзгөн (2008-жылдын 1-январына карата 4,0 пайызды).

М2Х акча топтому менен эсептелинген экономиканы монеттештирүү коэффициентти 24,5 пайызды түзгөн (2008-жылдын 1-январына карата 25,3 пайыз).

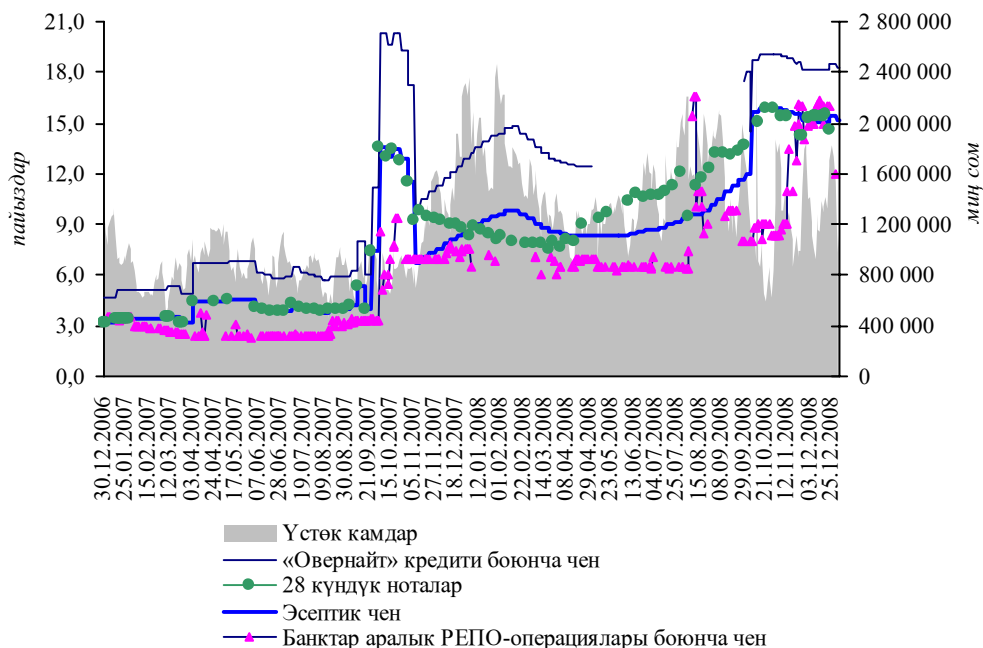
1.2.1- сүрөт. Акча топтомдорунун жылдык номиналдык өсүш арымы

¹ Банк тутумунун аналитикалык балансынын маалыматы боюнча, жеке адамдардын жана юридикалык жактардын, ошондой эле башка финансы-кредит мекемелердин депозиттерин гана өзүнө камтыйт, мында Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттери алынып салынат.

2008-жылдын үчүнчү чейрегинде жогорку арымдагы инфляциянын сакталып калышы шартында, Улуттук банк алгылыктуу чекте катуулатылган акча-кредит саясатын жүргүзгөн, бул финансы рыногундагы жагдайды түзүүгө таасирин тийгизген, мындан тышкары, бул абалга ликвиддүүлүк деңгээлинин өзгөрүүсү жана анын коммерциялык банктарда концентрациялануусу да таасирин тийгизген.

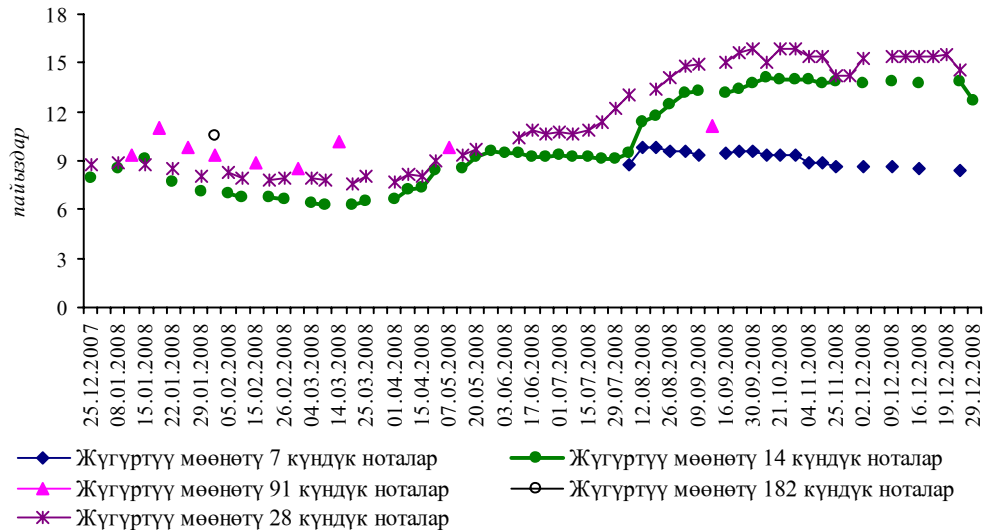
1.2.2-сүрөт. Акча рыногунун чендеринин чени

Улуттук банк, отчеттук чейрек ичинде өзүнүн ноталарын банк тутумундагы үстөк ликвиддүүлүктү алып салуу инструменти катары колдонуусун уланткан, ошону менен алардын сунушун өткөн чейрекке салыштырганда бир нече төмөндөткөн. Ошол эле мезгилде, коммерциялык банктардын ликвиддүүлүк деңгээлин кыскартуу шартында, ноталарга болгон суроо-талап бүтүндөй чейрек ичинде жогору бойдон калган. Бул, коммерциялык банктардын үстөк ликвиддүүлүгүнүн кыска мөөнөттүү мүнөздөгү артыкчылыгына байланыштуу, кыйла жогорку деңгээлде калган жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталарды эске албаганда, ноталардын бардык түрлөрү боюнча кирешелүүлүктүн жогорулоосуна алып келген. Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 182 күндүк ноталарын жайгаштыруу боюнча аукциондору төртүнчү чейректе өткөрүлгөн эмес, ал эми Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 91 күндүк ноталардын сегментинде жарыяланган алты аукциондун үчөө өткөрүлгөн. 2008-жылдын төртүнчү чейреги ичиндеги Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталардын кирешелүүлүгү үчүнчү чейрекке салыштырганда орточо 0,7 п.п. 8,9 пайызга чейин төмөндөгөн, жүгүртүү мөөнөтү 14 күндүк ноталардыкы 2,5 п.п. көтөрүлүү менен 13,8 пайызга чейин өскөн, ал эми 28 күндүк ноталардын сегментиндеги кирешелүүлүк 2,1 п.п көбөйүү менен 15,5 пайыз чегинде катталган. Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 91 күндүк ноталарынын кирешелүүлүгү өткөр-

үлгөн үч аукциондун жыйынтыгы боюнча чейрек ичинде, өткөн чейрекке салыштырганда 5,4 п.п. жогорулоо менен 16,6 пайызды түзгөн. 2007-жылдын төртүнчү чейреги менен салыштырганда, Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 14 күндүк ноталардын кирешелүүлүгү 4,5 п.п., ал эми 28 күндүк ноталардын кирешелүүлүгү 5,1 п.п. көбөйгөн.

1.2.3-сүрөт. Улуттук банктын кирешелүүлүк динамикасы

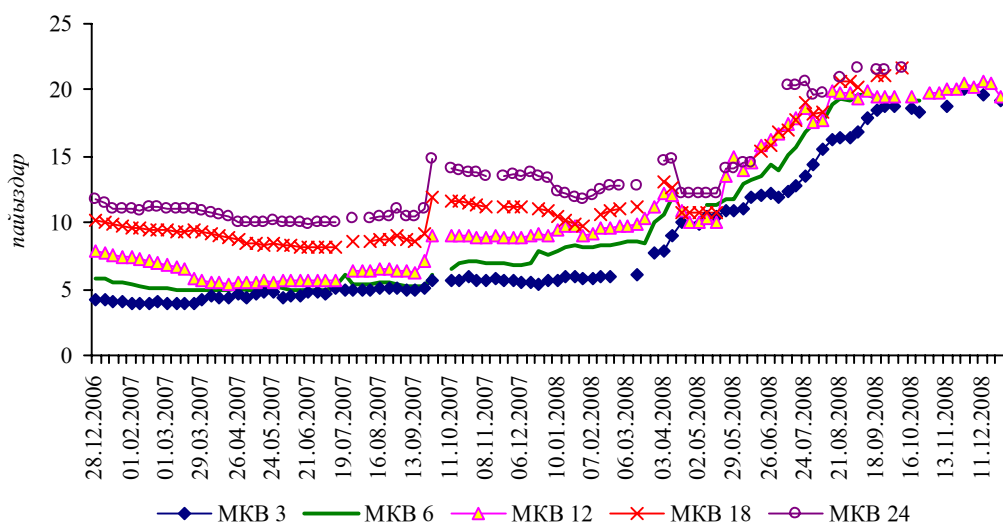

Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 28 күндүк ноталарынын орточо маанилик кирешелүүлүгү катары мурда аныкталып, акыркы 20 аукциондо калыптанган эсептик чени, 2008-жылдын 6-октябрынан тартып, акыркы төрт аукциондо калыптанган, Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 28 күндүк ноталардын маанилик кирешелүүлүгү катары эсептелет. Бир мезгилдин акырына карата эсептик чен, чейректин башталышына салыштырганда 3,6 п.п. көбөйүү менен 15,2 пайызда түптөлгөн. Мурда эсептик чендин маанисине 1,5 коэффициенти менен байланыштырылып алынган «овернайт» кредиттери боюнча чен 2008-жылдын 6-октябрынан тартып, 1,2 коэффициенти менен эсептелинип, бир мезгилдин акырына карата 18,3 пайызды түзгөн. Улуттук банк отчеттук чейрек ичинде 370,2 млн.сом суммасындагы «овернайт» кредитин берген, анын орточо салмактанып алынган чени 18,4 пайызды түзгөн.

Финансы министрлиги төртүнчү чейрек ичинде МКВнын бир жумалык эмиссиясынын көлөмүн кыскарткан, ошону менен 2008-жылдын октябрынан тартып, векселдерди жума сайын жайгаштыруу практикасын өзгөрткөн. Ошентип, чейректин биринчи айында төмөнкүлөр тоорукка коюлган: айдын биринчи жана үчүнчү жумасында жүгүртүү мөөнөтү 3-, 6 жана 12 ай болгон МКВлар, экинчи жумасында 18 жана 24 ай болгон МКВлар, төртүнчү жумасында -3 жана 6 ай болгон МКВлар, бешинчи аукциондо 12 ай болгон МКВлар, ал эми ноябрь жана декабрь айларында жүгүртүү мөөнөтү 18 жана 24 ай болгон МКВлар жайгаштырылышкан эмес. Бул узак мөөнөттүү МКВлардын кыскаруусуна алып келген. Бүтүндөй алганда, чейрек ичинде МКВлардын орточо салмактанып алынган кире-

шелүүлүгү, өткөн чейреке салыштырганда 1,6 п.п көбөйүү менен 19,5 пайызды түзгөн, кирешелүүлүктүн өсүшү МКВлар рыногунун бардык сегменттеринде байкалган. 2007-жылдын ушул эле чейрегине салыштырганда МКВлардын кирешелүүлүгүнүн жалпы деңгээли 10,6 п.п. жогорулаган, ал эми кирешелүүлүктүн көбөйүшү рыноктун бардык сегменттеринде байкалган.

1.2.4-сүрөт. МБКнын кирешелүүлүк динамикасы

Банктар аралык кредиттер рыногунда 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде улуттук валютадагы банктар аралык кредиттердин наркы жана алардын волатилдүүлүгү байкаларлык өскөн, бул үстөк камдардын деңгээлинин өзгөрүшү жана тиешелүүлүгүнө жараша карыздык ресурстарга карата суроо-талап менен аныкталган. Орточо алганда, кароого алынып жаткан чейрек ичинде репо операциялардын сегментиндеги пайыздык чен, өткөн жылдын үчүнчү чейрегиндеги ушундай эле көрсөткүчкө салыштырганда 2,9 п.п. өскөн жана 12,1 пайызды түзгөн. Улуттук валютадагы банктар аралык кредиттер боюнча чен 2,7 п.п. көтөрүлгөн жана 9,8 пайызды түзгөн. 2007-жылдын төртүнчү чейреги менен салыштырганда репо операциялары боюнча орточо пайыздык чен 4,9 п.п. өскөн, ал эми улуттук валютадагы банктар аралык кредиттер боюнча 5,1 п.п. көбөйгөн.

Ички банктар аралык кредит рыногундагы чет өлкө валютасындагы операциялардын сегментинде пайыздык чен 3,5 пайыздан 12,0 пайызга чейин, келишилген бүтүмдөрдүн мөөнөтүнө жараша өзгөрүп турган. Орточо алганда, отчеттук чейрек ичинде, чет өлкө валютасындагы банктар аралык кредиттердин наркы өткөн чейреке салыштырганда 2,7 п.п. төмөндөө менен 4,7 пайызды түзгөн, бул келишилген бүтүмдөрдүн мөөнөттөрүнүн кыскарышына байланыштуу болгон. 2007-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда бул кредиттер боюнча чен 1,8 п.п. төмөндөгөн.

Мындан тышкары, банк тутумундагы үстөк ликвиддүүлүктү алып салуу максатында, Улуттук банк, отчеттук чейректе репо шартында МКВларды сатуу боюнча аукциондорду өткөргөн, анын жыйынтыгы боюнча ком-

мерциялык банктар менен 482,0 млн.сом суммасындагы кайтарым репо операциялары түзүлгөн, өткөн чейрек ичиндеги алардын көлөмү 6,9 пайызга төмөн болгон; алар боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 0,3 п.п. төмөндөө менен 8,6 пайызды түзгөн, ал эми мөөнөтү 12 күнгө кыскаруу менен 10 күндү түзгөн.

Улуттук банк, отчеттук чейрек ичинде банк тутумунан 520,0 млн. сом үстөк ликвиддүүлүгүн алып салуу менен кайтарым своп-операцияларын (13,5 млн. АКШ доллары суммасындагы) өткөргөн. Бул операциялардын орточо мөөнөтү 35 күндү түзгөн.

1.3. Тышкы экономикалык шарттар

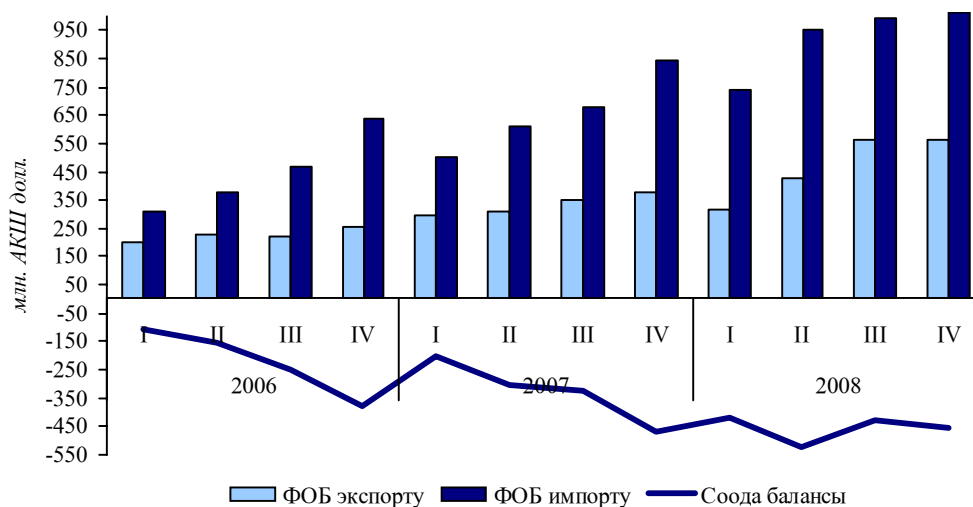
Соода балансы

Алдын-ала берилген маалыматтар боюнча Кыргыз Республикасынын 2008-жылдын төртүнчү чейреги үчүн соода балансынын тартыштыгы¹ 454,8 млн. АКШ долларын түзгөн жана 2007-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 2,7 пайызга кыскарган.

ФОБ баасындагы тышкы соода жүгүртүү² төртүнчү чейректин алдын ала жыйынтыгы боюнча, 2007-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 1 574,5 млн. АКШ долларын түзүү менен 29,2 пайызга өскөн.

Географиялык структурада³ товар жүгүртүү көбүнчө, алыскы чет өлкөлөрдөгү экспорттук (2,1 эсеге) жана импорттук (14,3 пайызга) операциялардын эсебинен 40,2 пайызга өскөн. КМШ өлкөлөрүндөгү товар жүгүртүүнүн өсүш арымы дээрлик эки эсеге төмөн болгон жана 19,9 пайызды түзгөн, анын ичинде экспорттун көлөмүнүн 8,0 пайызга, импорттун 25,8 пайызга өсүшү эсебинен.

1.3.1-сүрөт. Тышкы соода

¹ Кошумча баа берүүлөрдү эске албаганда, КР УСК жана КР МБКнын маалыматтары боюнча.

² Кошумча баа берүүлөрдү эске албаганда, КР УСК жана КР МБКнын маалыматтары боюнча.

³ Кошумча баа берүүлөрдү эске албаганда, КР УСК жана КР МБКнын маалыматтары боюнча.

2008-жылдын төртүнчү чейрегинин жыйынтыгы боюнча товарлардын экспорту¹ 2007-жылдын төртүнчү чейрегине салыштырганда 49,0 пайызга көбөйүү менен 559,8 млн. сомду түзгөн.

Функционалдык структурага ылайык², отчеттук мезгил ичинде, аралык товарлар (товарлардын экспортунун жалпы көлөмүнөн (46,4 пайыз), энергопродуктулар (21,6 пайыз) жана керектөө багытындагы товарлар (16,0 пайыз) экспорттун негизги статьялары болуп саналат.

2008-жылдын төртүнчү чейрегинде керектөө товарларынын экспортунун көлөмү 15,5 пайызга көбөйгөндүгүнө карабастан, бул топтогу товарлардын салыштырма салмагы 21,7 пайыздан 16,0 пайызга чейин кыскарган (2007-жылдын төртүнчү чейрегине салыштырганда) жана 81,1 млн. АКШ долларын түзгөн. Отчеттук мезгил ичинде азык-түлүк товарларынын экспорту, керектөө товарларынын экспортунун жалпы көлөмүнөн 42,4 пайыздан 36,5 пайызга чейин кыскарган (2007-жылдын төртүнчү чейрегине салыштырганда). Берүүлөрдүн физикалык көлөмүнүн төмөндөшүнүн таасири астында, азык-түлүк товарларынын структурасында жемиштердин экспортунун нарктык көлөмү 29,4 пайызга, сүт жана сүт азыктарыныкы 40,1 пайызга кыскарган. Баалуу металлдардан жасалган зер бумдарын тышка чыгаруу 0,4 млн. АКШ долларынан 12,1 млн. АКШ долларына чейин көбөйүшү, азык-түлүккө кирбеген товарлардын салыштырма салмагы, керектөө товарларынын экспортунун жалпы көлөмүнөн, 57,6 пайыздан 63,5 пайызга чейин өсүшүнө таасирин тийгизген.

Чийки заттардын экспортунун олуттуу көбөйүшү (71,2 пайыз), экспорттун жалпы көлөмүнө бул статьянын салымы 1,1 пайыздык пунктка (13,2 пайыз) өсүүсүнө алып келген, бул 67,1 млн. АКШ долларына эквиваленттүү. Мындай көбөйүү радиоактивдүү химиялык элементтерге жана изотопторго баалардын 4 эсеге жогорулашы менен түшүндүрүлөт.

Аралык товарлардын экспорту 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде, базалык мезгилге салыштырганда 77,3 пайызга көбөйүү менен 235,0 млн. АКШ долларын түзгөн. Бул статьяда ташып чыгуулардын көлөмү 2,5 эсеге өскөн алтындын жогорку салыштырма салмагы, (81,9 пайыз) көбүнчө, товарлардын экспортунун жалпы көлөмүнөн аралык товарлардын экспортунун салыштырма салмагы 41,0 пайыздан 46,4 пайызга чейин өсүшүн аныктаган. Ушуну менен катар эле, бул топтун курамындагы цементти берүүлөр 32,1 пайызга жана айнекти берүүлөр 59,2 пайызга бир учурда азайгандыгын белгилеп кетүү зарыл.

Энергопродуктуларды берүүлөрдүн көлөмү базалык мезгилге салыштырганда 57,8 пайызга өскөн жана 109,4 млн. АКШ долларына жеткен. Мында бул берүүлөрдүн басымдуу бөлүгүн реэкспортко багытталган мунайзаттары (98,6 пайыз) түзгөн. Отчеттук мезгил ичинде мунайзаттарынын физикалык көлөмү 18,3 пайызга өскөн, ал учурда алардын бааларынын өсүшү базалык мезгилге салыштырганда 38,7 пайызды түзгөн. Энер-

¹ Кошумча баа берүүлөрдү эске албаганда, КР УСК жана КР МБКнын маалыматтары боюнча.

² Кошумча баа берүүлөрдү эске албаганда, КР УСК жана КР МБКнын маалыматтары боюнча.

гопродуктулардын экспортунун салыштырма салмагы 2007-жылдын төртүнчү чейрегине салыштырганда, болжол менен бирдей денгээлде калган.

Алдын-ала берилген маалыматтар боюнча, ФОБ баасындагы товарлардын импорту¹, 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде 2007-жылдын ушул эле чейрегине салыштырганда 20,3 пайызга өскөн жана 1014,7 млн. АКШ долларына жеткен. КМШ өлкөлөрүнөн жалпы суммасы 555,5 млн. АКШ долларындагы товарлар алынып келинген, алыскы чет өлкөдөн импорт 459,1 млн. АКШ доллары көлөмүндө түптөлгөн.

СИФ баасындагы импорттун функционалдык түзүмүндө² 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде товарлардын бардык топторунда өсүш тенденциясы сакталып калган. Импорттун бир аз үлүшү керектөө товарларына (32,6 пайыз), энергопродуктуларына (27,1 пайыз) жана аралык товарларга (19,6 пайыз) туура келген.

Отчеттук мезгилде керектөө багытындагы чет өлкө продукцияларына карата ички суроо-талап, 2007-жылдын төртүнчү чейрегине салыштырганда 85,2 пайызга өскөн. Мында азык-түлүккө кирбеген товарлар (керектөө товарларынын жалпы көлөмүндө 67,9 пайыз) көбүрөөк алынып келинген, алардын үлүшү тиешелүүлүгүнө жараша 32,1 пайызды түзгөн. Азык-түлүккө кирбеген товарлардын курамында, мурда Германияда жана Японияда колдонулган автомобилдерди берүүлөр (8,4 эсеге) өскөн, бул көбүнчө, статистикалык жактан камтуунун кеңейиши менен түшүндүрүлөт. Отчеттук мезгилде азык-түлүк товарларынын үлүшү, товарлардын жалпы көлөмүндө 46,1 пайыздан 32,1 пайызга чейин кыскарган. Бул канттын, кант азыктарынын жана балдын (7,7 пайызга) алынып келинген көлөмүнүн кыскарышы менен түшүндүрүлөт.

Энергопродуктулардын 2008-жылдын төртүнчү чейрегиндеги үлүшү товарлардын импортунун жалпы көлөмүндө 3,0 пайыздык пунктка кыскарган, ал эми нарктык мааниде энергопродуктулардын импорту 298,4 млн. АКШ долларына туура келген. Бул топтун курамында мунай заттары (бул статъянын жалпы көлөмүндөгү үлүшү 80,1 пайызга барабар) жана жаратылыш газы алынып келинген.

Аралык товарлар, өлкөгө, 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде 2007-жылдын салыштыруу үчүн алынган чейрегине караганда 21,9 пайызга көбүрөөк алынып келинген. Бул топтун курамында импорту натуралдуу мааниде 2,4 эсеге өскөн, текстиль материалдарынан жасалган кездемелер бөлүнүп турат.

Инвестициялык товарлардын импорту 150,9 млн. АКШ долларын түзүү менен 72,2 пайызга өскөн. Мындай өсүш жүк ташуучу жана атайын багытка каралган автомобилдерди (5 эсеге), учуучу аппараттарды жана ага байланышкан жабдууларды (8,5 эсеге), электрдик телефон аппараттарды (2

¹ Кошумча баа берүүлөрдү эске албаганда СИФ баасындагы импорт 1099,7 млн. АКШ долларын, соода балансынын тартыштыгы 539,8 млн. АКШ долларын түзгөн.

² КР УСК жана КР МБКнын маалыматтары боюнча.

эсеге) берүүлөрдүн көбөйүшү менен түшүндүрүлөт. Мурда анчалык олуттуу эмес көлөмдө импорттолгон товарлардын сандык көбөйүшү, мындай жагдайдын негизги себеби болуп саналат.

1.4. Валюта курсу

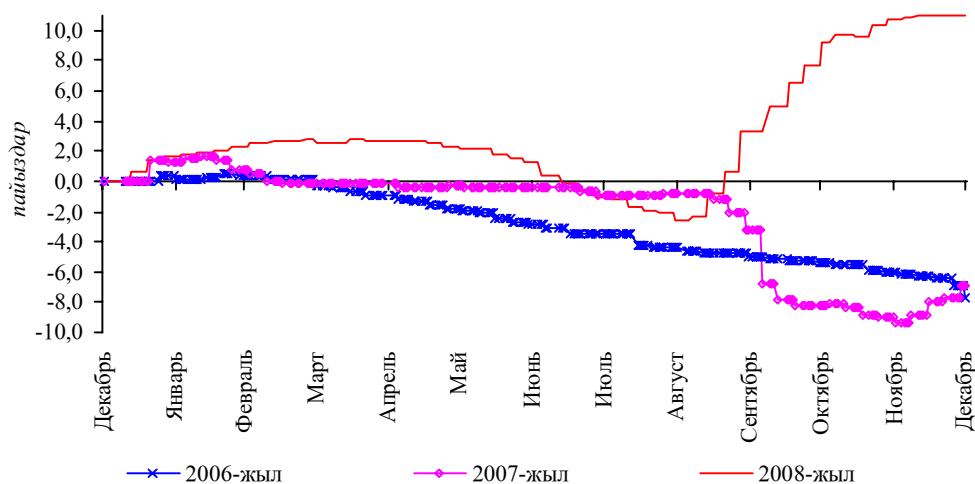
Валюта рыногунда, 2008-жылдын төртүнчү чейрек ичинде АКШ доллары курсунун өтүп жаткан жылдын сентябрь айында түптөлгөн, жогорулоо тенденциясы сакталып калган. Бул, барыдан мурда, соода балансынын тер сальдосунун өсүшү шартында, рыноктун катышуучулары тарабынан АКШ долларына жогорку деңгээлде суроо-талаптын сакталып турушу менен жана ошондой эле, отчеттук мезгил ичинде тышкы рыноктогу негизги дүйнөлүк валюталарга карата, АКШ долларын бекемдөө тенденциясынын тийгизген таасири менен шартталган. Улуттук банк, октябрь-декабрь айларында алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүнө жол бербөө максатында, валюта тооругунда АКШ долларын сатып алуучу сыяктуу эле сатуучу катары да катышуу менен валюталык интервенциялоо иштерин жүргүзгөн. Бүтүндөй алганда, 2008-жылдын төртүнчү чейреги ичинде Улуттук банктын АКШ долларын сатуу боюнча операцияларынын көлөмү 71,2 млн. АКШ долларын, сатып алуу боюнча 41,6 млн. АКШ долларын түзгөн.

Валюта тооругунда АКШ долларынын орточо салмактанып алынган курсу, отчеттук мезгилдин акырында 8,1 пайызга өскөн жана 39,5934 сом/АКШ долларын түзгөн. Алмашуу бюролорунда долларды сатуу курсу 9,4 пайызга өскөн жана декабрь айынын акырына карата 39,7217 сом/АКШ долларын түзгөн.

Сомго карата АКШ долларынын эсептик курсу 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде 7,5 пайызга өскөн жана 2008-жылдын башталышына салыштырганда, декабрь айынын акырында 39,4181 сом/АКШ долларын (2007-жылдын декабрь айынын акырына карата 35,4988 сом/АКШ доллары) түзүү менен 11,4 пайызга өскөн.

Евро курсунун динамикасы мурдагыдай эле, тышкы рыноктогу евро

1.3.2-сүрөт. АКШ долларынын эсептик курсунун өзгөрүш арымы

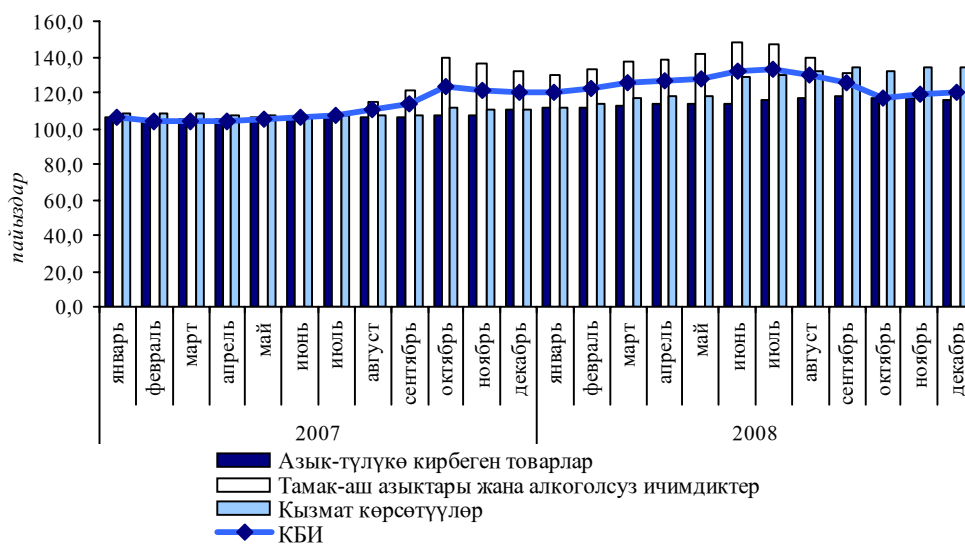
курсунун өзгөрүүсүнүн жана ошондой эле, ички рынокто АКШ долларына карата сомдун курсунун өзгөрүүсүнүн таасири астында түптөлгөн. Алып көрсөк, евро курсу эки айдын (октябрь-ноябрь) ичинде төмөндөгөн, бирок декабрь айында ал байкаларлык өскөн. Бүтүндөй алганда, чейрек ичинде алмашуу бюролорунда еврону сатуу курсу 5,4 пайызга өскөн жана бир мезгилдин акырына карата 55,2291 сом/еврону түзгөн. Эсептик курс чейрек ичинде 3,4 пайызга жогорулоо менен бир мезгилдин акырына карата 55,4790 сом/еврону түзгөн.

2-глава. Инфляция жана аны түзүүчүлөр¹

2.1. Түзүүчүлөр жана региондор боюнча керектөө бааларынын индексинин динамикасына анализдөөлөр

2008-жылдын төртүнчү чейрегинде инфляциянын деңгээли 3,9 пайызды түзгөн (2007-жылдын төртүнчү чейрегинде бул көрсөткүч 8,9 пайызды түзгөн). Отчеттук мезгил ичинде өткөн чейреке салыштырганда баалардын мезгилдик төмөндөөсү жүргөн. Кызмат көрсөтүүлөрдүн наркы 5,2 пайызга жана товарлардын наркы 3,7 пайызга жогорулашы, баалардын динамикасын аныктай турган негизги фактор болуп калган. Тамак-аш азыктарына керектөө бааларынын индекси 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде 104,1 пайызды, алкоголь ичимдиктерине жана тамеки заттарына 102,3 пайызды, акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө 105,2 пайызды түзгөн.

2.1.1-сүрөт. КБИнин динамикасы жана жылдык эсептөөдө аларды түзүүчүлөр

Жылдык эсептөөдө (2007-жылдын декабрына карата 2008-жылдын декабры) инфляциянын деңгээли 20,0 пайыздык деңгээлде калыптанган (тиешелүү көрсөткүч 2007-жыл ичинде 20,1 пайызды түзгөн). Баалардын олуттуу өсүшү акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө 34,4 пайыз, товарларга 18,5 пайыз, анын ичинде азык-түлүк товарларга 20,9 пайыз, ал эми азык-түлүккө кирбеген товарларга 16,0 пайыз чегинде катталган. Керектөө чыгашаларында тамак-аш азыктарынын үлүшү жогору болгондуктан, баалардын жалпы деңгээлинин динамикасы мурдагыдай эле, тамак-аш азыктарына карата баалардын динамикасы менен аныкталган.

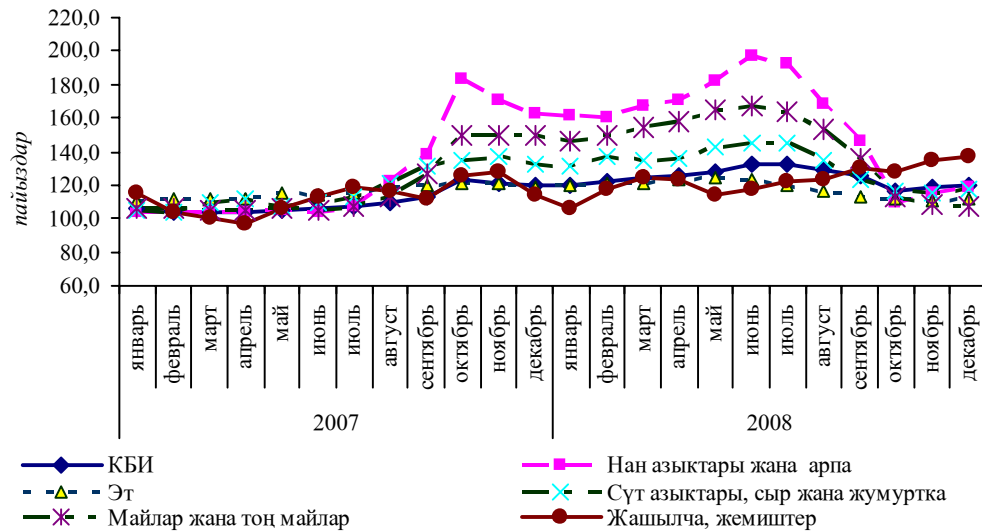
2.1.1. Азык-түлүк товарлар

Азык-түлүк товарларга баалар олуттуу мезгилдүү волатилдүүлүк менен мүнөздөлөт, бул жылдын төртүнчү чейрегинде баалардын өзгөрүүсүндө

¹ Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматтары боюнча.

чагылдырылат. Керектөө товарларына баалардын өсүш арымы төртүнчү чейректе 4,1 пайызды түзгөн (2007-жылдын төртүнчү чейреги ичинде 12,8 пайыз). Керектөө товарларына карата баалардын өсүшүнө жашылчалардын жана жемиштердин, сүт азыктарынын жана канттын мезгилдүү кымбатташы таасирин тийгизген. Өткөн мезгилдеги баалардын олуттуу өсүшү шартында нан азыктарына, майга жана тоң майга баалардын түшүшү уланган.

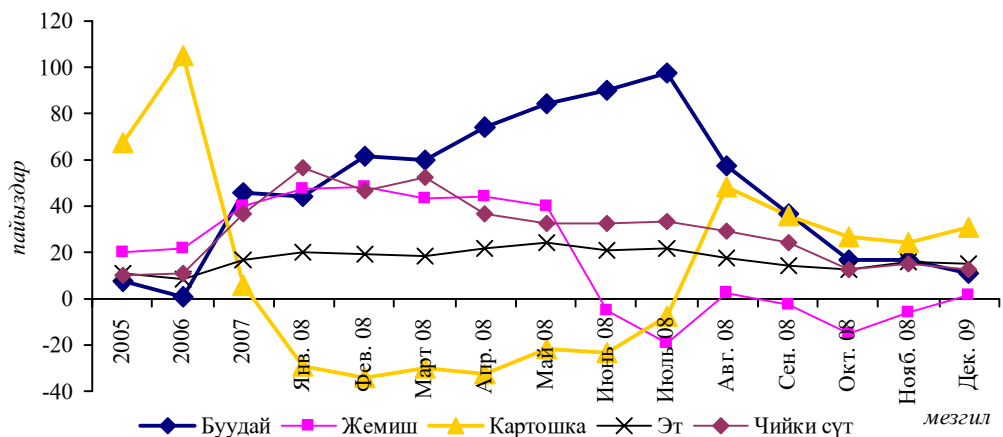
2.1.2-сүрөт. Азык-түлүк товарларга карата баалардын жылдык динамикасы

Азык-түлүк товарларга баалардын динамикасы өндүрүштүн, ички жана тышкы керектөө суроо-талаптарынын көлөмү менен аныкталган. Мындан тышкары, айрым азык-түлүк товарларына жана электр пайдалануучуларга карата тышкы баалык терс таасирлердин азайышы, өндүрүлгөн товарлардын кыйла жогорку наркын шартташкан.

Айыл чарба продукцияларын өндүрүүчүлөрдүн баасы төртүнчү чейректе 6,4 пайызга өскөн. Баалардын олуттуу өсүшү жемиштерде (24,8 пайыз), сүттө (19,9 пайыз) жана жумурткада (14,4 пайыз) катталган.

2.1.3-сүрөт. Айыл чарба азыктарынын өзүнчө түрлөрүн өндүрүүчүлөрдүн бааларынын динамикасы

Буудайдын кымбаттоо тенденциясы 2007-жылы жана 2008-жылы бүтүндөй дүйнө жүзүндө, анын ичинде, Казакстан жана Россияда экинчи жарым жылдыкта төмөндөө менен орун алмашкан. Нанга, нан азыктарына жана тарууга баалардын жылдык жыйынтык өсүшү, жылдык мааниде 18,2 пайызды түзгөн (2007-жылдын тиешелүү мезгили үчүн 62,6 пайыз), анын ичинде нан 16,3 пайызга кымбаттаган. Бул топтогу азыктардын нарктык салымы инфляциянын жылдык өлчөмүндө 2,5 пайыздык пункту түзгөн. 2008-жылдын төртүнчү чейрек ичинде, бүтүндөй алганда, нан азыктарынын жана таруунун топтору арзандоосун уланткан, жыйынтыгында басаңдоо чейрек ичинде 3,8 пайызды түзгөн. Баалардын олуттуу басаңдоосу биринчи жана жогорку сорттогу унга, тиешелүүлүгүнө жараша 9,9 жана 4,3 пайыз чегинде катталган.

Төртүнчү чейректе өткөн чейреке салыштырганда жашылчага жана жемиштерге 27,4 пайызга баалардын мезгилдүү жогорулоосу белгиленген, анын ичинде жашылчалар 28,3 пайызга кымбаттаган, ал эми жемиштерге баа 26,8 пайызга көтөрүлгөн. Мөмө-жемиш азыктары жылдык өлчөөдө 37,1 пайызга кымбаттаган.

Ички чийки заттардын жоктугу жана анын натыйжасында импорттолуучу товарларга болгон муктаждык, баасы бүткүл дүйнөлүк динамикага жараша болгон канттын кымбатташынын себептеринин бири болуп саналат. Алып көрсөк, канттын баасы 2008-жылы 30,9 пайызды, 2008-жылдын отчеттук чейреги ичинде 11,4 пайызды түзгөн. Малдын башынын жана мал чарба продукциясын өндүрүү, эт азыктарынын кымбаттап кетишин кармап туруучу фактору болгон. Алып көрсөк, төртүнчү чейрек ичинде эттин баасы бир аз төмөндөгөн (0,1 пайызга). Ошол эле мезгилде жылдык эсептөөдө, эт азыктарына баалар 2007-жылдагы 19,1 пайызга караганда 11,9 пайызга өскөн.

Майдын жана тоң майдын керектөө бааларынын кымбатташына түрткү берүүчү тышкы жана ички факторлордун терс таасирлери 2007-жылы жана 2008-жылдын биринчи жарымында, отчеттук чейректин башталышына карата басаңдаган. Алып көрсөк, 2008-жыл ичинде «май жана тоң май» тобу 7,1 пайызга кымбаттаган, мында отчеттук чейрек ичинде майга жана тоң майга баалар 2,1 пайызга төмөндөгөн.

2008-жылдын төртүнчү чейрегинде сүт азыктарынын 9,3 пайызды түзгөн мурдатан бери келе жаткан мезгилдүү кымбатташы белгиленген. Жылдык өлчөөдө сүт азыктары 17,9 пайызга кымбаттаган (2007-жылдын тиешелүү мезгилинде 32,4 пайызга).

Төртүнчү чейрек ичинде балыктын баасы 10,8 пайызга, ал эми жылдык өлчөөдө 18,8 пайызга өскөн.

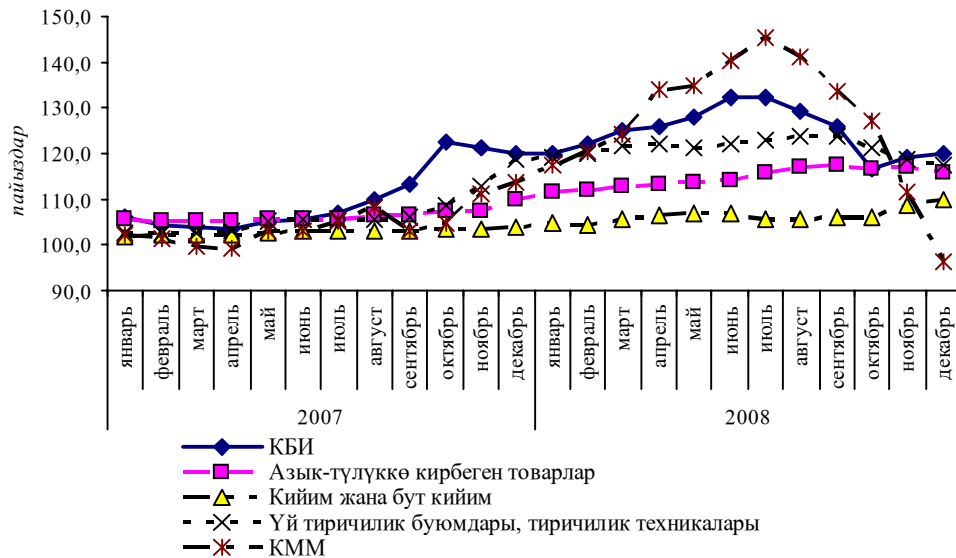
2.1.2. Азык-түлүккө кирбеген товарлар

Баалардын жалпы өсүш шартында азык-түлүккө кирбеген товарларда да алгылыктуу өсүш тенденциясы уланган. Алып көрсөк, азык-түлүккө кирбеген товарлардын керектөө бааларынын индекси, отчеттук чейрек

ичинде 3,4 пайызга көбөйгөн, ал эми бүтүндөй жыл жыйынтыгы боюнча өсүш 16,0 пайызды түзгөн (2007-жылдын ушул эле мезгилинде 9,8 пайыз).

Азык-түлүккө кирбеген товарларга баанын жылдык өсүшү көбүнчө, үй тиричилик буюмдарына (117,7 пайызда), кийимге жана бут кийимге (109,8 пайызга) жана турак-жай имараттарын камсыздоо жана ремонттоо үчүн материалдарга (103,2 пайызга) баанын өсүшү эсебинен калыптанган.

2.1.4-сүрөт. Азык-түлүккө кирбеген товарларга карата баалардын динамикасы

Күйүүчү-майлоочу материалдарга баалардын төмөндөшү (3,8 пайызга), азык-түлүккө кирбеген товарларга баанын өсүшүн токтотуучу таасирин тийгизген фактор болгон. Төртүнчү чейректе 2008-жылдын мурунку чейрегине салыштырганда, жалпы дүйнөлүк тенденциялардын алкагында, энергия пайдалануучуларга баанын өсүш арымы жайлагандыгы белгиленген. Алып көрсөк, 2008-жылдын биринчи жарымында көбүнчө дизель отуна баалардын өсүшү эсебинен күйүүчү-майлоочу заттардын бардык тобу кымбаттагандан кийин, кароого алынып жаткан мезгилде баалардын 24,5 пайызга басаңдашы жүргөн.

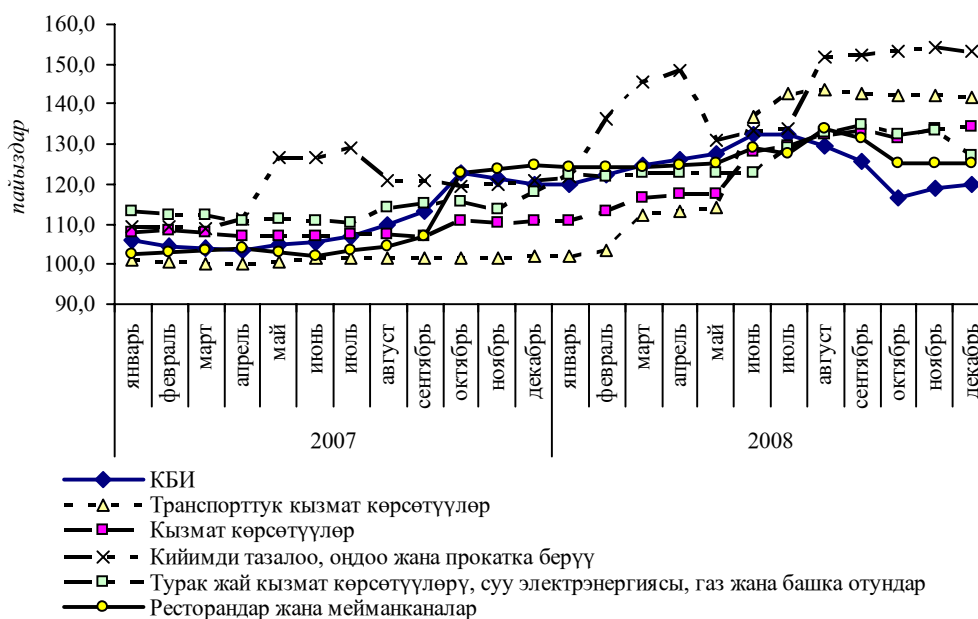
2.1.3. Кызмат көрсөтүүлөр

Акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөргө баалардын индекси 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде 5,2 пайызга өскөн (2007-жылдын төртүнчү чейрегинде 4,5 пайыз). Бул товарлардын тобу боюнча индекстин өсүшү билим берүүгө сунушталчу кызмат көрсөтүүлөрдүн кымбатташынын эсебинен жүргөн. Алып көрсөк, Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан кабыл алынган билим берүү тармагындагы кызмат көрсөтүүлөрдүн сапатын жакшыртуу үчүн чаралардын натыйжасында, бул товардык топ боюнча баалар, отчеттук мезгил ичинде 10,2 пайызга өскөн. Мындан тышкары, отчеттук чейректе турак-жай үчүн ижара акысы 32,1 пайызга жана коомдук тамактанууга кызмат көрсөтүүлөр 11,9 пайызга кымбаттаган. Кийимдерди тазалоо, оңдоо жана прокатка берүү боюнча кызмат көрсөтүүлөргө баа (2,2 пайызга) өсүшүн уланткан.

Энергия пайдалануу наркынын арзандашынан улам, коомдук транспорт кызмат көрсөтүүлөрдүн наркы 0,6 пайызга басандаган.

Акы төлөнүүчү кызматтарга баалардын индекси жылдык эсептөөдө 34,4 пайызга олуттуу өскөн. Баалардын өсүшү билим берүүгө (44,1 пайыз), коомдук транспортко (41,6 пайыз) жана ресторандар менен мейманкаларга сунушталчу кызмат көрсөтүүлөргө (25,5 пайыз) өзгөчө салым кошкон. Кийимди тазалоо, оңдоо жана прокатка берүү боюнча кызмат көрсөтүүлөрдүн наркы 53,4 пайызга өскөн.

2.1.5-сүрөт. Кызмат көрсөтүүлөргө карата баалардын динамикасы

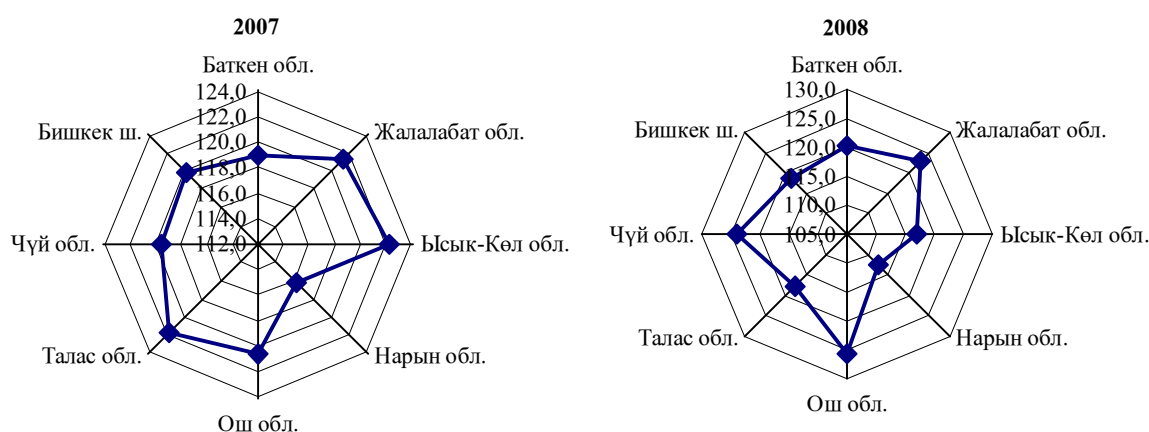
2.1.3. Региондордогу керектөө бааларынын динамикасы

Баалардын өсүшү отчеттук чейрек ичинде региондор боюнча товарларга жана кызмат көрсөтүүлөргө 2,3-6,3 пайыз чегинде, регионуна жараша өзгөрүүсү катталган. Ош, Жалалабат жана Талас областтарында баалардын тиешелүүлүгүнө жараша 6,3, 5,7 жана 5,3 пайызга олуттуу өсүшү белгиленген. Азык-түлүк товарлардын кымбатташы, бул областтарда баалардын өсүшүнүн негизги фактору болгон.

Ысык-Көл жана Нарын областтарында азык-түлүк товарларынын төмөнкү арымда кымбатташынан улам, КБИнин тиешелүүлүгүнө жараша 2,3 жана 2,7 пайызда азыраак өсүш арымы белгиленген.

Чүй областында керектөө бааларынын индекси 4,9 пайызга өскөн, мында алкоголь ичимдиктеринин жана тамеки заттарынын кымбатташы 8,0 пайызды түзгөн. Бишкек шаарында баалардын өсүшү 3,1 пайыз чегинде катталган, мында тамак-аш азыктары 2,8 пайызга кымбаттаган, ал эми азык-түлүккө кирбеген товарлар жана акы төлөнүүчү кызмат көрсөтүүлөр тиешелүүлүгүнө жараша 3,3 жана 5,8 пайызга кымбаттаган.

2.1.6-сүрөт. Отчеттук чейрек үчүн региондордогу КБИ

2.2. Базалык инфляция

Инфляциянын деңгээлинин колдонулуучу көрсөткүчү – керектөө бааларынын индексинин динамикасы, инфляциянын трендинин, айрыкча бир айлык жана чейректик негизде кароо учурунда бүтпөй калган көрсөткүчү болуп саналат. Бул инфляциялык процесстер кыска мөөнөттүү жана мезгилдүү мүнөздөгү факторлорго олуттуу таасир тийгизгендиги менен байланыштуу.

Базалык инфляция баалардын кыска мөөнөттүү, структуралык жана мезгилдүү өзгөрүүлөрүнө жол бербей турган инфляциянын тренди катары аныкталат. Башкача айтканда, инфляциянын көрсөткүчүнүн эсептөөсүнөн начар түшүм, КММ рыногунда баалык таасирлер, газга жана электрэнергиясына карата тарифтердин административдик жол менен өзгөрүүсү сыяктуу мезгилдүү жана тышкы факторлорго шартталган товарларга баалардын өсүшү алынып салынат.

Төмөндө базалык инфляциянын жөнөкөй алып салуу ыкмасы менен эсептелинген динамикасы чагылдырылган. Бул ыкма, баалары таасирлерге өтө ийкемдүү товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн белгилүү бир категорияларын же максаттуу топторун, керектөө бааларынын индексинен алып салууну түшүндүрөт. Мындай товарларга мурдатан бери эле, кээ бир азык-түлүк товарлары, энергия пайдалануучулар жана Өкмөт тарабынан административдүү жол менен белгиленүүчү тарифтер кирет.

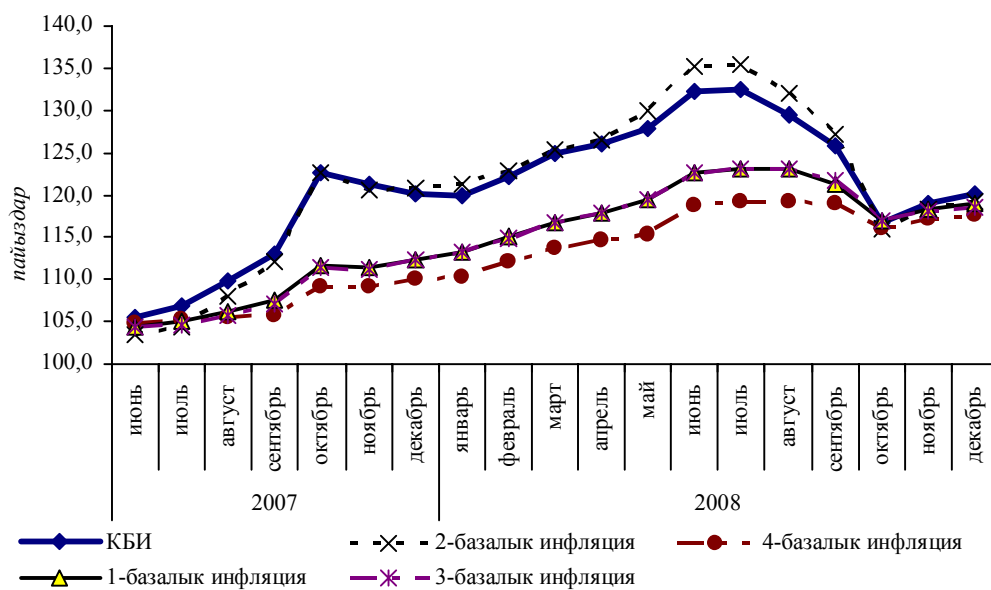
1-базалык инфляция – товарлардын төмөнкү түрлөрү алынып салынат: 1) нан азыктары жана таруу 2) май жана тоң майлар 3) жемиштер жана жашылчалар; 4) газ 5) ремонт жана курулуш иштери үчүн материалдар.

2-базалык инфляция – товарлардын төмөнкү түрлөрү алынып салынат: 1) эт 2) жемиштер жана жашылчалар 3) газ; 4) ремонт жана курулуш иштери үчүн материалдар.

3-базалык инфляция – товарлардын төмөнкү түрлөрү алынып салынат: 1) нан азыктары жана таруу 2) сүт азыктары 3) жемиштер жана жашылчалар; 4) газ 5) ремонт жана курулуш иштери үчүн материалдар.

4-базалык инфляция – азык-түлүк товарлары жана электрэнергиясы, газ жана отундун башка түрлөрү толугу менен алынып салынат.

2.2.1-сүрөт. Базалык инфляциянын динамикасы

3-глава. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын акча-кредит саясаты маселелери боюнча чечимдери

3.1. Улуттук банк Башкармасынын негизги чечимдери

Төмөндө Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын акча-кредит саясат маселелери боюнча 2008-жылдын төртүнчү чейрегинде кабыл алынган негизги чечимдеринин тизмеси келтирилген:

1. 2008-жылдын 22-октябрында Улуттук банк Башкармасы тарабынан төмөнкү чечимдер каралган жана кабыл алынган:
 - «Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ноталарын чыгаруу, жайгаштыруу, жүгүртүү жана төлөө жөнүндө» жобого өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү тууралуу» №38/1 токтому;
 - «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик казна векселдерин Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы аркылуу жайгаштыруу боюнча аукциондорду өткөрүү тартиби жөнүндө» жобого өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу» №38/2 токтому;
2. Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2008-жылдын 26-ноябрында, 2008-жылдын январь-сентябрь айлары үчүн акча-кредиттик саясат маселелери жөнүндө отчет жана алдыдагы мезгил үчүн акча-кредиттик программа кароого алынган жана жактырылган. 2008-жылдын январь-сентябрь айлары үчүн акча-кредиттик саясат маселелери жөнүндө отчеттун кыскартылган божомолу Кыргыз Республикасынын Президенттик Администрациясына, Кыргыз Республикасынын Өкмөттүк Аппаратына, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешине, Финансы министрлигине маалымат катары жөнөтүлгөн (№42/1 токтому).
3. Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2008-жылдын 26-ноябрында кабыл алынган токтомдор:
 - «Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн жана Улуттук банктын 2008-жылдын 27-мартындагы «Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн жана Улуттук банктын 2008-жылга карата экономикалык саясаттын негизги багыттары тууралуу биргелешкен билдирүүсү жөнүндө» №102/11/2 токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө №42/2 токтому;
 - «Милдеттүү камдар жөнүндө» жобонун жаңы редакциясы. Андагы өзгөрүүлөр 2008-жылдын 1-январынан тартып, коммерциялык банктардын өз алдынча Эсептөө планына өтүшүнө байланыштуу болгон (№42/3 токтому);
 - «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик казна векселдерин Улуттук банк аркылуу жайгаштыруу, кайталап сунуштоо, кошумча жайгаштыруу, кайтара сатып алуу жана алар менен финансылык эсептешүүлөрдү жүргүзүү тууралуу» жобону бекитүү жөнүндө» №42/4 токтому кабыл алынган;

4. Улуттук банк Башкармасы тарабынан 28-ноябрда 2009-2011-жылдар аралыгындагы Улуттук банктын акча-кредиттик саясатынын негизги багыттары кароого алынган жана жактырылган. Бул документте инфляция боюнча максаттар жана 2009-2011-жылдар аралыгындагы акча-кредит саясатынын мезгил аралык болжолдору аныкталган. Ушул документке ылайык, акча-кредит саясаты орточо мөөнөттүү мезгилде 2011-жылга карата инфляцияны бир мааниден турган көрсөткүчкө кайтаруу үчүн анын арымын пландын негизинде кыскартууга багытталган, бул туруктуу экономикалык өсүштү камсыз кылуунун негизги шарттарынын бири болуп саналат. Мында, инфляциялык басым тобокелдиги менен экономикалык өсүштүн басандоо тобокелдигинин ортосунан оптималдуу теңдемди табуу, Улуттук банктын милдети болуп саналат (№43/1 токтому).
5. Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2008-жылдын 10-декабрында «Милдеттүү камдарды эсептөө үчүн милдеттенмелердин тизмесин бекитүү жөнүндө» токтому кабыл алынган.
6. Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2008-жылдын 17-декабрында кароого алынгандар жана жактырылгандар:
 - Улуттук банктын 2009-жылга карата акча-кредит саясаты тууралуу билдирүүсү. Инфляциянын арымын токтотуп туруу жана узак мөөнөттүү перспективада туруктуу экономикалык өсүштүн негизги шарттарынын бири катары баалардын жалпы туруктуулугун кармап туруу, 2009-жылга карата акча-кредит саясатынын негизги милдеттеринен болот (№47/1 токтому);
 - Улуттук Банк башкармасы тарабынан 2006-жылдын 30-октябрында кабыл алынган, Кыргыз Республикасынын Адилет министрлигинде 2006-жылдын 11-июнунда №120-06 номеринде каттоодон өткөртүлгөн «Кыргыз Республикасында ислам каржылоо принциптерин пилоттук долбоордун алкагында жүзөгө ашыруу тууралуу» жобо жөнүндө» № 32/2 токтомуна өзгөртүүлөр жана толуктоолор (№47/3 токтому).

3.2. Акча-кредиттик жөнгө салуу комитетинин негизги чечимдери

Акча-кредиттик жөнгө салуу комитети (мындан ары – Комитет) акча-кредит чөйрөсүндө оперативдүү чечимдерди иштеп чыгууну жана кабыл алууну жүзөгө ашырат. Чечимдер Комитет тарабынан жума сайын кабыл алынат жана акча рыногунда түптөлгөн жагдайга баа берүү натыйжаларына негизделет. Операциялардын көлөмү Комитет тарабынан банк тутумунун абалын жана салыктык-бюджет чөйрөсүндөгү абалды эске алуу менен Улуттук банк Башкармасы тарабынан аныкталган жана 2008-жылга акча кредит саясаты жөнүндө Улуттук банктын Билдирүүсүндө көрсөтүлгөн максаттардын жана маселелердин негизинде аныкталат.

Отчеттук чейрек ичинде Комитеттин 13 отуруму өткөрүлгөн. Комитеттин төртүнчү чейректеги чечимдери төмөнкү инструменттерди колдонуу аркылуу банк тутумундагы ликвиддүүлүктү жөнгө салууга багытталган:

1. Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 7, 14, 28 жана 91 күн, сатуунун индикативдүү көлөмү – 11,2 млрд. сомду түзгөн ноталарынын ар жумалык аукционун өткөрүү;
2. жалпы көлөмү 400 млн. сомду түзгөн, 5, 42 жана 63 күнгө кайтарым репо операцияларын жүргүзүү;
3. коммерциялык банктар тарабынан талап кылынган учурда, мөөнөтү 1 жана 2 ай болгон улуттук валютадагы кайтарым своп-операцияларын жүргүзүү;

Комитетте ошондой эле, сомдун алмашуу курсундагы кескин өзгөрүүлөрдү азайтуу максатында, банктар аралык валюта тооругуна катышуу жөнүндө чечимдер кабыл алынган¹.

Улуттук банктын ноталарын сатуунун нагыз көлөмү, бүтүндөй алганда, төртүнчү чейрек ичинде, 6,8 млрд. сомду, кайтарым репо жана своп операциялардын көлөмү, тиешелүүлүгүнө жараша 482,0 жана 520,0 млн. сомду түзгөн. Улуттук банктын АКШ долларын таза сатуусу отчеттук мезгил ичинде 1233,0 млн. сом эквивалентте катталган.

¹ Улуттук банк Кыргыз Республикасында кабыл алынган өзгөрүлмөлүү алмашуу курсуна таянуу менен иш алып барууну улантат.

4-глава. Инфляция көрсөткүчүн болжолдоолор

4.1. 2009-жылдагы инфляциянын негизги факторлорунун динамикасына болжолдоолор

Улуттук банктын баа берүүсүнө ылайык, Кыргызстанда 2009-жылы экономикалык өсүштүн айрым басандоосу жана ишкердик активдүүлүгүнүн жалпы төмөндөөсү күтүлүүдө. Ички өбөлгөлөр сыяктуу эле, дүйнөлүк финансы тартыштыгы менен шартталган тышкы өбөлгөлөр да, болжолдоолордун негизги факторлору болуп саналат.

Ошондой болсо да, экономикалык өсүш үчүн өбөлгөлөр сакталууда. Өлкөдөгү экономикалык активдүүлүктү колдоп туруучу негизги фактор, калайык калктын кирешелеринин өсүшүнүн уланышынан улам келип чыккан улануудагы ички керектөө суроо-талабы болот.

Мындан тышкары, 2009-жылдын төртүнчү чейрегинде мамлекеттик бюджеттин чыгашаларынын көбөйүшү күтүлүүдө, бул таасир этүү мезгилин эске алганда, 2009-жылдын экинчи жарымында инфляция деңгээлинин түптөлүшүнө таасир этет.

Мунай. Отчеттук мезгилдин жыйынтыгы боюнча, WTI сортундагы мунайдын орточо баасы 2007-жылдын төртүнчү чейрегине салыштырганда 34,7 пайызга азайган жана 2008-жылдын 31-декабрына карата баррелге 44,6 АКШ долларын түзгөн.

«Мунайга» карата баалардын прогнозу боюнча, эксперттердин көпчүлүгүндө «мунайга» болгон баа түпкүрүнө жетти деген ой түптөлө баштаган. Ал эми трейдерлер болсо, мунайга болгон суроо-талап эң эле начарлап кеткендигинен улам, аларга болгон баанын түшүшүн беш жылдык минимумга чейин актай аларына шек санашууда (кооптонушууда). Ошондуктан, рыноктун катышуучулары жакынкы айларда баалардын олуттуу өсүшүн күтүүгө боло тургандыгын белгилешүүдө. ОПЕКтин жаңы Президентинин пикири боюнча, 2009-жылы мунай баррелга 75 АКШ долларына чейин өсүү мүмкүнчүлүгүнө ээ.

2009-жылдын январь айында Россия Федерациясы тарабынан россия нефтисинин баррелге 41 АКШ доллар баасынан алынган өлкөнүн экономикасын өнүктүрүүнүн жаңы прогнозун түзүү чечими кабыл алынган.

Жаратылыш газы. Кыргыз Республикасы 2008-жылда Өзбекстандан миң куб метри үчүн 145 АКШ доллар баасында көгүлтүр отун сатып алган.

2008-жылдын 31-декабрында, кыргыз жана өзбек тараптарынын ортосунда, 2009-жылы газды 1000 куб метр үчүн 240 АКШ доллар баасында берүүлөр жөнүндө келишимге кол коюлган.

Алтын. Алтынга болгон дүйнөлүк орточо баа, трой унциясы үчүн 794,8 АКШ доллары өлчөмүндө өзгөрүп турган, бул 2007-жылдын салыштыруу үчүн алынган көрсөткүчүнө караганда 1,1 пайызга көп. Алтынга болгон дүйнөлүк баа 2008-жылдын 30-декабрына карата трой унциясы үчүн 869,8 АКШ долларын түзгөн.

Россиядагы алтын казып алуучу Peter Hambro Mining компаниясынын директорлор кеңешинин башчысынын пикирине караганда, 2009-жылы алтынга болгон баа унциясына 1000 доллардан ашат.

Буудай. 2008-жылы буудай дүйнөлүк рынокто орто алганда 33 пайызга арзандаган. Көбүнчө бул, 2008-жылы биринчи ирет эң чоң мол түшүм жыйналгандыгына байланыштуу болгон. Буудайды бүткүл дүйнөлүк керектөө 2008-2009-жылдар аралыгында болжолдуу 654,88 млн. тоннаны түзгөн, бул 2007-2008-жылдардан 5,7 пайызга көбүрөөк, мында чогултулган запастар 139,88 млн. тонна буудайды түзөт, бул өткөн жылдагы көрсөткүчтөн 18 пайызга жогору.

Казакстандын буудай боюнча союзу 2009-жылдын жаз айларына карата элеватордо буудайга болгон баанын өсүшү минимум тоннасына 250 АКШ доллар, ал эми ташууну эске алгандагы эксперттик баасы 280 АКШ долларына чейин жетээрлигин болжолдоодо.

Булагы: Reuters

4.2. 2009-жылга жана 2009-жылдын 1-чейрегине карата инфляциянын прогнозу

Улуттук банктын 2009-жылга акча-кредиттик саясаты жөнүндөгү Билдирүүсүнө ылайык, инфляциянын көрсөткүчү 15 пайыздан ашпаган өлчөмдө белгиленген (2008-жылдын декабрына карата 2009-жылдын декабры). Улуттук банктын баа берүүсү боюнча 2009-жылдын декабрь айында керектөө бааларынын индексинин 2,0 пайыздан кем эмес өсүшү күтүлүүдө.

Инфляциянын күчөшүнө негизги тобокелдик газга карата тарифтин кымбатташы жагынан болушу мүмкүн. Алып көрсөк, Өзбекстандан газды сатып алуу баасынын өсүшү, керектөө чыгашаларынын деңгээлине түз таасирин тийгизген сыяктуу эле, өндүрүүчүлөрдүн бааларынын индексинин өсүшү үчүн өбөлгө түзүү аркылуу, кыйыр түрдө да таасирин тийгизет.

2009-жылдын биринчи чейрегинде, керектөө бааларынын индексинин көтөрүлүп келе жаткан динамикасына мезгилдүү факторлордун таасири тийиши мүмкүн. Ошол эле учурда, 2007-жылдагы начар түшүмдүүлүктөн кийин, 2008-жылдагы продукциянын ички сунушун кеңейтүүгө мүмкүндүк берүүчү айыл чарба түшүмүнүн көбөйүшүн да эске алышыбыз керек. Бирок, республика эт жана сүт азыктарына карата өсүш тенденциясын көрсөтүүчү кантты өндүрүү үчүн чийки заттарды импорттогондуктан, керектөө бааларынын индексинин өсүшүнө кошумча тобокелдик кантка болгон баалар тарабынан болушу мүмкүн.

Жалпы дүйнөлүк тенденцияга ылайык, күйүүчү-майлоочу материалдардын наркынын жана региондордо жана дүйнөлүк рынокто сунуштун өсүшүнөн улам, дан эгиндерине баалардын төмөндөөсү, алардын өсүшүн токтотуп туруучу таасир тийгизет.